

Kasvunkansio osana päiväkodin arkea

Hytönen, Emma

2012 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Kasvunkansio osana päiväkodin arkea

Emma Hytönen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2012

Emma Hytönen

Kasvunkansio osana päiväkodin arkea

Vuosi	2012	Sivumäärä	72
-------	------	-----------	----

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö Kasvunkansio osana päiväkodin arkea keskittyy yhteen kasvatuksen maailmassa käytettyyn välineeseen eli kasvunkansioon. Kasvunkansio on lapsen portfolio, johon talletetaan lapsikohtaista materiaalia esimerkiksi lorujen, piirustusten ja valokuvien muodossa. Kasvunkansio kuvastaa kasvavaa, kehittyvää ja oppivaa lasta.

Opinnäytetyön toimintaympäristönä oli kunnallinen päiväkotikoti Uudellamaalla. Tavoitteena oli kehittää kasvunkansiota ja tuottaa kasvunkansio-malli kyseisen päiväkodin kasvattajien työkaluksi. Päättökysymys oli, millainen kasvunkansio tukee lapsen hyvää kasvua, kehitystä ja oppimista. Alatutkimuskysymyksiä olivat, millaisia ovat nykyiset kasvunkansiot ja millaisiksi ja miten kasvunkansiota tulisi kehittää.

Opinnäytetyön teoriaosassa esiteltiin aiheen kannalta keskeiset kasvun ja kasvatuksen, osallisuuden ja oppimisen käsitteet. Opinnäytetyön aineisto koostui neljän kasvattajan teemahaastattelusta ja kymmenen olemassa olevan kasvunkansion arvioinnista.

Tämän pohjalta kehitettiin kasvunkansio-malli nimeltä Kasvunkansio kasvattajan työkaluna -ideoita ja esimerkkejä. Kasvunkansio-mallin sisältö koostuu kuvallisesta ja kirjallisesta materiaalista. Opinnäytetyön tulosten perusteella hyvän kasvunkansion ei tarvitse olla laaja. Keskeistä on selkeys ja lapsilähtöisyys eli se, että kasvunkansiota toteutetaan lapsen ja kasvattajan yhteistyössä niin, että siitä tulee lapsen näköinen.

Asiasanat: päivähoido, kasvu ja kasvatus, osallisuus, oppiminen ja kasvunkansio.

Emma Hytönen

Educational portfolio in day care

Year	2012	Pages	72
------	------	-------	----

This functional thesis Educational portfolio in day care focused on educational portfolio which is one of the professional tools in day care. Educational portfolio is a collection of materials that a child produces in day care such as rhymes, drawings and photos. Educational portfolio represents a growing, developing and learning child.

This thesis was produced for communal day care center in Uusimaa. The aim was to develop a educational portfolio and to produce a model portfolio for the day care center in question. The main research question was, what kind of educational portfolio supports successful growth, development and learning of children. The sub questions were: What are educational portfolios like nowadays? and How should they be developed?

In the theoretical part the main concepts of growth and educational, participation of a child and learning, were discussed. The data consisted of theme interviews of four educators and evaluation of ten existing educational portfolios.

The model portfolio called Educational portfolio as a tool of educators - Ideas and examples was produced. It consisted of visual and written material. According to the results the extent of portfolio was not essential. The main points were clarity and child-centered perspective. A good educational portfolio is produced in cooperation between child and educator.

Keywords: day care, growth and education, participation, learning and educational portfolio.

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Kasvatus, osallisuus ja oppiminen varhaiskasvatuksessa	6
2.1	Kasvu ja kasvatus	7
2.2	Osallisuus	9
2.3	Oppiminen	11
3	Kasvunkansio kasvatuksen välineenä	12
3.1	Kasvunkansion idea	12
3.2	Kasvunkansion merkitys	13
4	Kasvunkansio kehittämisen kohteena	14
4.1	Haastattelu	15
4.1.1	Aineiston esittely	15
4.1.2	Aineistonkeruumenetelmä	16
4.1.3	Analyysi	17
4.2	Arviointi	18
4.2.1	Aineiston esittely	18
4.2.2	Aineistonkeruumenetelmä ja analyysi	19
5	Kasvattajien käsitykset kasvunkansiosta	20
5.1	Merkitys	20
5.2	Sisältö	21
5.3	Rakenne	21
5.4	Käyttötapa	22
5.5	Lapsilähtöisyys	23
6	Kasvunkansioiden arviointi	24
6.1	Kasvunkansioiden sisältö	24
6.2	Kasvunkansioiden rakenne	25
6.3	Kasvunkansioiden lapsilähtöisyys	25
7	Johtopäätökset	25
7.1	Kasvunkansion nykyinen tilanne ja kehittämistarpeet	26
7.2	Kasvunkansio- mallin muotoutuminen	27
7.3	Kasvunkansio- mallin vastaanotto työyhteisössä	30
7.4	Oppimisprosessin kuvaaminen	31
	Lähteet	33
	Kuvat	36
	Liitteet	60

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä keskitytään kasvatuksen maailmaan. Kasvatus on ihmisen toteuttamaa toimintaa, jossa on kyse ihmiseksi kasvattamisesta (Uljens ks. Nummenmaa 2006, 21). Vaikka kasvatuksen määritelmä on melko yksinkertainen, niin se ei kuitenkaan tarkoita, että kasvatus itsessään olisi yksinkertaista. Kasvatuksessa käytetään eri menetelmiä ja välineitä, joita ovat esimerkiksi pienryhmätoiminta ja saduttaminen. Tässä opinnäytetyössä paneudun kasvunkansioon, joka on yksi kasvatuksen välineistä. Kasvunkansio on käytössä laajalti suomalaisissa päiväkodeissa (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 91). Kasvunkansio on lapsen oma portfolio, johon talletetaan lapsikohtaista materiaalia esimerkiksi lorujen, piirustusten ja valokuvien muodossa.

Tämän opinnäytetyön toimintaympäristö on kunnallinen päiväkotitoiminta. Päiväkodissa on neljä lapsiryhmää ja kaikkiaan noin 80 lasta. Päiväkotitoiminta sijaitsee pienellä ja idyllisellä uusimaalaisella paikkakunnalla, joka on kasvavassa määrin lapsiperheiden suosiossa. Opinnäytetyöhön liittyvät ajatukset ja ideat heräsivät keväällä 2011, kun olin työharjoittelujaksolla asianomaisessa päiväkodissa. Päiväkodin kasvattajat kaipaivat kasvunkansioiden päivittämistä. Kasvattajat pitivät kasvunkansiota merkittävänä ja kehittämisen tarpeessa olevana kasvatuksen välineenä. Työharjoitteluni aikana ideoin, suunnittelin ja toteutin 4–5-vuotiaille lapsille soveltuvan haastattelun ja siitä kaikki lähti liikkeelle. Kiinnostuin kovasti kasvunkansioiden kehittämisestä ja päädyin tekemään aiheesta opinnäytetyötä. Työharjoitteluni jälkeen sain päiväkodista töitä, mikä mahdollisti osittain työn ja opinnäytetyön yhdistämisen. Opinnäytetyöni käsittelee siis kasvunkansion kehittämistä.

Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää kasvunkansiota, ja tuottaa kasvunkansio-malli kasvattajien työkaluksi. Opinnäytetyön päätutkimuskysymys on, millainen kasvunkansio tukee lapsen hyvää kasvua, kehitystä ja oppimista? Alututkimuskysymykseni ovat: millaisia ovat nykyiset kasvunkansiot? ja millaisiksi ja miten kasvunkansioita tulisi kehittää?

Tämän opinnäytetyön keskeisiin käsitteisiin kuuluvat kasvu ja kasvatus, osallisuus, oppiminen ja kasvunkansio.

2 Kasvatus, osallisuus ja oppiminen varhaiskasvatuksessa

Kasvuun ja kasvatukseen liittyen käsittelen lapsuuskäsitystä, kasvatuksen arvoja ja tavoitteita. Sen jälkeen tarkastelen lapsen osallisuutta havainnollistavien mallien avulla ja lopuksi käsittelen lapsen oppimista.

2.1 Kasvu ja kasvatatus

Kasvu ja kasvatatus liittyvät olennaisesti toisiinsa. Kasvu on yksilössä tapahtuvaa kasvua, jota tuetaan kasvatuksellisin keinoin ja menetelmin. Kasvu, kehitys ja oppiminen punoutuvat toisiinsa, sillä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 11) mukaan lapsi nähdään kasvavana, kehittyvänä ja oppivana kokonaisuutena. Kasvatuksen määritellään olevan pienten lasten arkiseen elämään kytkeytyvää vuorovaikutuksellista toimintaa. Kasvatuksen tavoitteena on lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Kasvatuksella siis tavoitellaan kokonaisvaltaisesti hyvinvoivaa lasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Laajan kasvatatus-käsitteen sisään nivoutuu varhaiskasvatuksen käsite. Varhaiskasvatuksen voi määritellä kasvatukseksi, joka tapahtuu lapsen syntymästä suurin piirtein lapsen kahdeksaan ikävuoteen. Näin ollen varhaiskasvatusta toteutetaan alle kouluikäisten lasten keskuudessa (Hujala ym. 2007, 10). Tässä opinnäytetyössä käytän kasvatuksen ja varhaiskasvatuksen suhteen vain toista käsitettä, jotta kokonaisuudesta muotoutuu johdonmukainen. Valitsin käsitteeksi kasvatuksen, koska varhaiskasvatatus kytkeytyy siihen olennaisesti.

Kasvuun ja kasvatukseen liittyvät erilaiset lapsuuskäsitykset. Lapsuutta määrittävät käsitykset kehityksestä, kasvusta ja kasvatuksesta, jotka voivat vaihdella kontekstista ja ajasta riippuen. Ennen lapsuuden ajateltiin olevan kehitysvaihe nuoruuteen ja aikuisuuteen, ja siksi lasta pidettiin keskeneräisenä. Olen myös itse samaa mieltä siitä, että ennen lapsi oli enemmänkin kasvatuksen kohde eli objekti kuin itsestään päättävä subjekti. Ennen lasten ajatuksia, näkemyksiä ja mielipiteitä ei koettu merkityksellisinä, joten kasvatatus ei tukenut niiden ilmaisemista. Hyvin tärkeänä koettiin lapsen kaunis käyttäytyminen, koska se toi aikuisille kunniaa. Kasvatuksessa oli hyvin tyypillistä kauniin kuvan luominen. Niinpä kasvatatus näyttäytyi siis melko pinnallisena toimintana. Lapsi saattoi antaa ulospäin kauniin vaikutelman samalla kätkien sisäänsä lukuisia omia ajatuksia ja tunteita, joita ei ollut soveliaista tuoda julki. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 15.)

Lapsuuskäsitys on monessa suhteessa muuttunut paljon. Tämän hetken lapsuudesta käytetään ilmaisua postmoderni lapsuus. Lasta pidetään nykyisin omassa kehitysvaiheessaan täydellisenä. Lapsuus elämänvaiheena on yhtä täydellinen kuin nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. Lapsuus muiden elämänvaiheiden rinnalla luo tasa-arvoisen asetelman, joka antaa lapselle oikeuden lapsena olemiseen. Lapsi on täydellinen omana itsenään. Kasvatuksen tulisi keskittyä enemmän nykyhetkeen kuin tulevaisuuteen. Kasvatuksen ei tule tähdätä vain tulevaisuuteen, koska lapsi kasvaa ja kehittyy nykyhetkessä. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 15, 17.)

Postmoderni näkemys painottaa lapsen subjektiivisuutta. Lapsi rakentaa omaa elämäänsä ja identiteettiään. Lapsi toimii sekä itsenäisesti että osana perhettään. Lasta voidaankin tarkastella sen mukaan, onko hän aktiivinen toimija vai toimenpiteiden kohde. Lapsen toimijuuden tunnistaa siitä, että lapsi on mukana toimimassa ja toimimisessa. Toimijuus on lapsen aloitteellisuutta, osallisuutta, kykyä esittää mielipiteitä ja taitoa pyytää apua. (Kronqvist & Kumppalainen 2011, 15–18, 43.) Tämän hetken käsityksen mukaan lapsi on aktiivisesti toimimassa omassa elämässään.

Kasvatuksen arvopohja rakentuu kansainvälisistä lapsen oikeuksia määrittelevistä sopimuksista, asiakirjoista ja säädöksistä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12). YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (1989) korostaa lapsen ihmisarvoa ja lapsuuden arvoa. Yleissopimuksessa on kansainvälisesti tärkeiksi nostettuja periaatteita, joiden avulla edistetään lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yleissopimuksen kanssa yhteneväisiä arvoja esiintyy Suomen perustuslaissa (1999). YK:n yleissopimuksen 12. artikla lasten oikeuksista sekä Suomen perustuslain 6 § tuovat esiin lapsen oikeuden osallistumiseen, vaikuttamiseen ja kuulluksi tulemiseen kaikissa lapsen elämää koskevissa asioissa (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989; Suomen perustuslaki 11.6.1999/731). Nämä kasvatusta ohjaavat arvot liittyvät hyvin olennaisesti tähän opinnäytetyöhön.

Kasvatuksen tavoitteena on kokonaisvaltaisesti hyvinvoiva lapsi, mikä käsittää lapsen tasapainoisen kasvun, kehittymisen ja oppimisen. Lapsen hyvinvointia tulee edistää lapsen terveyttä ja toimintakykyä vaalimalla ja lapsen perustarpeista huolehtimalla. Lapsen tulee voida kokea olevansa hyvä omana itsenään. Lasta tulee siis arvostaa juuri sellaisenaan. Lapsen kuulluksi ja nähdyksi tuleminen tulee mahdollistaa ja lapsen tulee saada vahvistusta terveelle itsetunnolle. Lasta tulee rohkaista harjoittamaan ja oppimaan sosiaalisia taitoja. Lapsen yksilölliset tarpeet, persoonallisuus ja perhekulttuuri tulee huomioida. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11, 15.) Mielestäni kasvatuksen tavoitteet ovat hyvin kokonaisvaltaiset, sillä ne huomioivat lapsen niin psyykkisen, fyysisen kuin sosiaalisen hyvinvoinnin osalta.

Hyvinvointiin liittyy käsitys hyvästä elämästä. Värri (2000) puhuu kasvatuksellisesta hyvästä ja hyvästä elämästä. Hänen mukaansa kasvattajien tulisi pohtia kasvatuksellista hyvää, jotta lapsen ainutlaatuisuus ei unohtuisi. Hänen mukaansa hyvän elämän ideaali ei ole vain tulevaisuuteen kantautuva utopia. Hyvän elämän ideaalissa on kyse lapsen hyvästä kohtelusta ja lapsen kykyjen edistämisestä nimenomaan tässä hetkessä. Hyvän elämän nimissä on mahdollista tukahduttaa lapsen sen hetkisiä tarpeita ja oikeuksia, jolloin merkitys hyvän tulevaisuuden illuusiosta kuihtuu. (Värri 2000, 23.)

Itse ajattelen, että kasvatukselliseen hyvään ei ole olemassa oikeita vastauksia. Kuitenkin hyvään kasvatukseen antaa osviittaa kasvatuksen arvopohja, josta jo aiemmin puhuin. Sen

mukaan kasvatuksellisella hyvällä edistetään muun muassa lapsen kuulluksi tulemistä ja vaikuttamista. Kun lapsi voi olla osallinen omien asioidensa hoitamisessa, hän voi kokea tulevan sa kuulluksi, arvostetuksi ja vaikuttaneeksi (Oranen 2007, 11; Venninen, Leinonen & Ojala 2010, 6). Myös Kronqvistin ja Kumpulaisen (2011, 43–44) mukaan hyvällä kasvatuksella edistetään lapsen osallisuutta. Heidän mukaansa lapsen tulee olla osallisena toimimassa yhdessä aikuisten ja muiden lasten kanssa, koska sillä on varsin myönteisiä vaikutuksia lapsen minäkuuvan muodostumisessa. Kasvatuksellisen hyvän ei siis tarvitse olla mitään monimutkaista. Se voi olla arkipäiväistä lapsen huomioimista ja lapsen kanssa toimimista. Penttinen (2002, 24) toteaaakin, että pienelle ihmiselle merkitsee huomatuksi tuleminen omana itsenään.

2.2 Osallisuus

Osallisuus on saanut paljon huomiota viime vuosina. Osallisuus ei kuitenkaan ole mikään uusi asia. Osallisuuden huomioiminen näkyy jo vuonna 1989 ilmestyneessä YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksessa. Hart (1992) ja Shier (2001) ovat tutkineet osallisuutta ja kehittäneet sitä havainnollistavia malleja (Hart 1992; Shier 2001). Osallisuutta on tutkittu myös esimerkiksi pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämisyksikössä (ks. Mäkitalo, Nevanen, Ojala, Tast, Venninen & Vilpas 2011).

Karlsson (2005) määrittelee osallisuuden yksilön omakohtaiseksi kokemukseksi ja tunteeksi. Lapsen osallisuuden tunteen voi määrittää vain lapsi itse. Osallisuus on hyvin yhteisöllistä ja vastavuoroista. Kuuntelu kuuluu osallisuuteen. Vastavuoroinen kuuntelu on toisen asemaan asettumista. Silloin kuunnellaan kaikki, mitä toisella on sanottavanaan eikä vain itseään kiinnostavat asiat. (Karlsson 2005, 8–9.) Osallisuus vaatii siis kuuntelemisen taitoa ja aitoa läsnäoloa. Itse asiassa Ruokojärvi ja Luukkonen (2011, 52) puhuvat nimenomaan siitä, kuinka kasvattajan tulisi omata kuuntelemisen taito, herkkyys tarttua lasten ideoihin sekä innostusta toteuttaa niitä lasten kanssa. Kasvattajalla on suuri merkitys osallisuuteen. Lasten osallisuus vaatii aina kasvattajan sitoutumisen osallisuuden tukemiseen (Leinonen, Venninen & Ojala 2011, 85).

Lapsille tärkeintä osallisuutta on vaikuttaminen tässä ja nyt, jolloin lapset voivat vaikuttaa omaan elinympäristöönsä, jossa he kasvavat ja oppivat (Karlsson 2005, 8–9). Leinosen ym. (2011) mukaan osallisuutta tulisi olla mieluummin vähän ja usein kuin harvoin ja paljon. Nimittäin pienikin lasten osallisuutta tukeva usein toistuva käytäntö vaikuttaa lasten hyvinvointiin enemmän kuin suuri osallisuutta tukeva kerran vuodessa toteutuva projekti. Sen vuoksi päiväkotitoiminnassa lasten osallisuutta tulisi kohdistaa arkitoiminnassa toistuviin asioihin. (Leinonen ym. 2011, 96.)

Hart (1992) käsittelee osallisuutta luomiensa tikapuiden avulla. Osallisuudesta puhuttaessa on tärkeä muistaa, että osallisuuden tasot ja askelmat vaihtelevat. Lapsen kyky osallistua on kytköksissä lapsen kehitykseen, joten ei ole välttämätöntä, että lapsi toimii aina osallisuuden tikapuiden korkeimmilla askelmilla. Tikapuut alkavat osattomuuden askelmista, jotka vähitellen kohoavat kohti osallisuutta. Ensimmäinen askelma käsittää lapsia selkeästi manipuloivan toiminnan. Lapset toimivat aikuisten ohjaamina eivätkä ymmärrä, mitä on tekeillä. Toinen askelma käsittää lapset toiminnan koristeina. Lapset osallistuvat tapahtumaan, esimerkiksi laulaen, mutta eivät täysin ymmärrä, mistä on kysymys. Kolmas askelma käsittää lasten näennäisen osallisuuden toiminnassa. Lapsilta voidaan kysyä mielipiteitä, mutta heillä on vain vähän tai ei ollenkaan vaikutusmahdollisuuksia. (Hart 1992; Vilpas & Tast 2011, 152–153.)

Tikapuiden neljäs askel on ensimmäinen askel osallisuuteen, kun kasvattaja määrittelee toiminnan ja lapset osallistuvat vapaaehtoisesti. Lapset ymmärtävät, mitä ja miksi tehdään. Viides askelma käsittää lapset toiminnan suunnittelussa. Kasvattajat suunnittelevat ja ohjaavat toiminnan, kuitenkin huomioiden lasten ajatukset. Lapset ymmärtävät prosessin, ja heidän mielipiteensä otetaan tosissaan. Kuudes askelma käsittää kasvattajan aloitteen toimintaan ja yhteiset päätökset lasten kanssa. Alkuperäinen idea lähtee kasvattajasta, mutta lapset ovat kokoajan mukana suunnittelussa ja toteutuksessa. Seitsemässä askelmassa lapsi tekee aloitteen ja ohjaa toimintaa. Kasvattaja on saatavilla, mutta ei ohjaa. Kahdeksas askelma käsittää lapsen aloitteet ja yhteiset päätökset lasten kanssa. Lapset ideoivat ja laittavat projektin liikkeelle ja pyytävät aikuisia mukaan päätöksentekoon. Tämä korkein osallisuuden taso pitää sisällään lasten ja aikuisten välisen luottamussuhteen. Kasvattaja tukee lasta ottamaan ja kantamaan vastuuta. Lapsella on aito kokemus yhteistyöstä ja omasta vaikuttamisesta. (Hart 1992; Vilpas & Tast 2011, 152–153.)

Shier (2001) puolestaan havainnollistaa osallisuutta viisitasoisen mallin avulla. Mallin tarkoituksena on auttaa kasvattajaa tunnistamaan ja parantamaan lapsen osallistumisen tasoa. Ensimmäisellä tasolla lapsi tulee kuulluksi. Kasvattaja mahdollistaa lapsen osallisuuden kuuntelemalla lasta. Toisella tasolla lasta tuetaan ilmaisemaan omia mielipiteitä ja näkemyksiä. Kasvattaja rohkaisee ja kannustaa lasta omien ajatuksien ilmaisuun. Kolmannella tasolla lapsen ajatukset huomioidaan. Lapsen mielipiteiden huomioinnilla ei tarkoiteta, että valta annetaan lapselle vaan sitä, että kasvattaja huomioi lapsen mielipiteet ja pystyy perustelemaan lapselle, miksi asia päädytään tekemään tietyllä tavalla. Neljännellä tasolla lapsi osallistuu päätöksentekoon, jossa kasvattaja on kuitenkin päävastuussa. Lapsen osallistuessa päätöksentekoon hän oppii vastuuntuntoa, empatiaa ja hänen itsetuntonsa kasvaa. Viidennellä tasolla lapsella on valtaa ja vastuuta päätöksenteossa. Kasvattaja antaa lapselle valtaa ja tukee lasta kantamaan vastuuta. (Shier 2001, 110–114; Venninen, Leinonen & Ojala 2010, 9–12.)

Ruokojärvi ja Luukkonen (2011) kertovat, kuinka lasten osallisuuden ja vaikuttamisen lisääminen tarkoittaa konkreettisia muutoksia päiväkodin toimintatavoissa. Kasvattajien aikuisjohtoista toiminnan suunnittelua voi muuttaa lapsilähtöisempään suuntaan esimerkiksi perinteisestä ja tutusta viikko-ohjelmasta luopumalla. Ihan kaikesta ei kuitenkaan tarvitse luopua, ja päiväkodissa voi säilyä asioita, joihin kaikki lapset osallistuvat. Lapset saavat vaikuttaa siihen, milloin he suorittavat tietyt tehtävät, kuten isänpäiväkortin askartelun. Lapsen osallisuuden lisääminen voi toteutua lasten päättävältä päi­vän aikana tapahtuvissa pienissä asioissa. Luonnollisesti lapsen iän myötä valinnanvapaus lisääntyy. Lapsi saa itse päättää, että pukeeko hän kurahousut ulos mentäessä, missä hän istuu ruokailuhetkellä ja kuinka paljon vaatteita hän riisuu päiväunille mentäessä. (Ruokojärvi & Luukkonen 2011, 49–50, 52.)

2.3 Oppiminen

Oppiminen ja opetus kuuluvat varhaiskasvatukseen niin kuin kasvu ja kasvatus, vaikka varhaiskasvattajat painottavat enemmän rooliaan hoidon ja kasvatuksen tarjoajina kuin opettajina (Hujala-Huttunen ks. Hujala ym. 2007, 33). Pidän tärkeänä, että kasvattajat sisäistävät roolinsa myös opettajina, sillä onhan varhaiskasvatus hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus. Myös Hujala ym. (2007, 11) tuovatkin esiin sen, että lapsen oppimaan oppimisen vahvistaminen kuuluu varhaiskasvatuksen tavoitteisiin.

Kasvattamisen ja opettamisen taustalla on aina jokin käsitys oppimisesta. Tällä hetkellä painotetaan konstruktivistista oppimiskäsitystä, jossa kasvattajan toimintaa säätelee lapsilähtöinen näkökulma. Lapsi mielletään aktiivisena oppijana ja oman oppimisensa subjektina. Lapsen oppimisprosessille annetaan tilaa sen sijaan, että lapselle tarjottaisiin valmiita kokemuksia. (Hujala ym. 2007, 32, 55.)

Oppiminen on lapselle kokonaisvaltainen tapahtuma. Lapsi on synnynnäisesti utelias. Lapsi haluaa oppia uutta ja toistaa oppimiaan asioita. Lapsi käyttää oppimisen apuna kaikkia aistejaan. Lapsi oppii kaikista parhaiten ollessaan kiinnostunut ja aktiivinen. Mieleisellä tavalla toimiessaan, lapsi voi kokea oppimisen iloa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 18.) Lapsi oppii jo pienestä pitäen oivaltaen ja omaksuen uusia asioita. Varhaislapsuus onkin oppimisen kannalta hyvin merkittävää aikaa, sillä silloin kehittyy perusta myöhemmin opittaville tiedoille ja taidoille (Nurmi ym. 2008, 18–19).

Oppimisen lähtökohtia ovat lapsen kiinnostuksen kohteet, arkiset kokemukset ja niistä nousevat ongelmat (Hohmann ym. ks. Hujala ym. 2007, 56). Myös Hujalan, Puroilan, Parrilan ja Nivalan (2007) mukaan lapsi oppii parhaiten taitoja ja tietoja asioista, jotka häntä itseään kiinnostavat. Oppimisen lähtökohdat ovat elämästä nousseita mielenkiintoja, kokemuksia ja on-

gelmia. Mielekkäiden asioiden avulla lapsi voi oppia monia muita asioita, joten lapsen oppimisessa kannattaa hyödyntää lapsen kiinnostuksia. (Hujala ym. 2007, 56.)

Oppiminen on jatkuva prosessi. Oppimista tapahtuu jokapäiväisissä toiminnoissa, eikä oppiminen vaadi erillisiä opetustuokioita (Hohmann ym. ks. Hujala ym. 2007, 56). Oppiminen on osa lapsen päivään kuuluvia hoito- ja vuorovaikutustilanteita, työtehtäviä ja lapselle ominaista toimintaa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 18). Oppiminen nivoutuu lapsen päiväkodissa vietettyyn aikaan. Reunamo (2007, 30) jakaa päiväkodin tapahtumat vapaaseen leikkiin, ulkoleikkiin, ruokailuihin, perushoittoon ja ohjaustilanteisiin (Reunamo 2007, 30). Oppimista tapahtuu siis mitä erilaisimmissa tilanteissa ja hetkissä.

Lapsen oppimisprosessissa kasvattajan tulisi antaa lapselle vastuuta omasta oppimisestaan kuitenkin niin, että kasvattaja tukee lasta tämän tarpeidensa mukaan. Kasvattajan tulisi mahdollistaa lapsen omaehtoinen oppimisprosessi, joka tutkimisen ja kokeilun kautta johtaa oivallukseen. (Hujala ym. 2007, 56.) Mielestäni on hyvä muistaa, että oppiminen ei ole pelkkää onnistumista. Oppiminen on myös yrittämistä, erehtymistä ja virheiden korjaamista. Kasvattaja voi tukea lapsen oppimista monien kasvatuksessa käytettyjen menetelmien ja välineiden avulla, kuten toimimalla pienryhmissä tai käyttämällä kasvunkansioita.

3 Kasvunkansio kasvatuksen välineenä

Seuraavaksi käsittelen yhtä kasvatuksen välinettä, eli kasvunkansiota, jolla on hyvin keskeinen osa tässä opinnäytetyössä. Kasvunkansion suhteen tarkastelen sen ideaa ja merkitystä.

3.1 Kasvunkansion idea

Kasvunkansio on lapsen portfolio. Portfolio voi olla kokoelma, tuotos, väline tai menetelmä (Niikko 2000, 12–13), ja se voi toteutua monessa eri muodossa, kuten kansiona, kassina tai videokasettina (Graves ks. Niikko 2000, 12–13). Suomalaisissa päiväkodeissa lasten portfolioa käytetään kansion muodossa (Hujala ym. 2007, 91), joten siitä lienee nimitys kasvunkansio. Kasvunkansio kertoo lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta dokumentoiden muistoja koetuista asioista, toiminnasta ja tapahtumista (Hujala ym. 2007, 90). Kasvunkansio on pitkän aikavälin projekti, joka käynnistetään lapsen aloittaessa hoidon.

Niikon (2000) mukaan kasvunkansio voi sisältää kuvallista, kirjallista ja äänellistä materiaalia. Kasvunkansion sisältöä voivat olla valokuvat, ääninauhat, runot, tehtävät, tarinat (Niikko 2000, 69), piirustukset, sadutukset, kertomukset, nuotit (Kankaanranta 1998, 77), työt, havainnot ja valokuvat (Hujala ym. 2007, 90). Kasvunkansion aineiston runsaus ei takaa sisällön laatua, joten pienimuotoinen kasvunkansio voi olla laadukas ja tekijänsä näköinen, vaikka

kokonaisuus ei olisikaan mittava. Itse asiassa parhaimmat kasvunkansiot eivät ole sisällöllisesti laajoja. (Niikko 2000, 69.) Hyvä kasvunkansio on siis lapsen näköinen.

Eri-ikäisten lasten kasvunkansioissa painottuvat erilaiset asiat. Pienillä lapsilla kasvunkansioissa korostuu aikuisen havainnointi. Pienten lasten kansiot voivat sisältää valokuvia, havaintoja lapsen oppimisesta ja leikeistä, lempilauluista, kertomusta päivähoiton alkamisesta ja tutustumispäivistä. Lapsen kasvaessa kasvunkansion sisältö muuttuu. Kielen kehittyessä lapset osaavat jo itse kertoa, mitä työ tai kuva esittää. Nimeämisvaiheen jälkeen seuraa kertomisvaihe, jolloin lasten tarinat töistä ja valokuvista rikastuvat. (Ahlqvist ym. 2004, 56–58.)

Mielestäni lapsen kasvaessa hänen tulisi saada osallistua ja vaikuttaa yhä enemmän omaan kasvunkansioonsa, jolloin kasvunkansiosta kehkeytyy lapsen näköinen. Kasvunkansiotoiminnassa kasvattajan tehtävä on ohjata, tukea ja innostaa lasta (Niikko 2000, 95) sekä antaa lapselle vapautta ja rohkeutta omiin valintoihin (Linnakylä 1994, 18). Lapsen tukeminen voi olla lapsen valintojen vahvistamista, kun lapsi pohtii kasvunkansioon laitettavia töitä. Kasvattaja voi vahvistaa lapsen valintaa toteamalla ”Oletpa käyttänyt hienosti värejä tässä työssä”. (Lång & Suolammi 2010, 9.)

3.2 Kasvunkansion merkitys

Kasvunkansio on merkityksellinen kasvatuksen väline hyvin monesta näkökulmasta tarkasteltuna. Kasvunkansio on kasvatuksen väline, jonka avulla dokumentoidaan, kuvataan, seurataan, tuetaan ja edistetään lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvunkansio on merkityksellinen lapselle, vanhemmille, kasvattajille sekä muille lapsen läheisille.

Kasvunkansio on pedagoginen dokumentoija eli lasten kokemuksien tallentaja. Pedagogisella dokumentoinnilla palautetaan mieliin lasten ajatteluun ja toimintaan liittyviä tapahtumia. Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan voimistaa lapsen oivalluksia ja elämyksiä kuultavaksi lapselle itselleen, toisille lapsille ja kasvattajille. Kasvunkansio sisältää pedagogista dokumentointia muistiinpanojen, piirustusten ja valokuvien muodossa. (Keskinen & Lounassalo 2011, 199–200, 214.)

Pedagogisena dokumentoijana kasvunkansio pitää sisällään ja paljastaa monenlaista arvokasta lapsikohtaista tietoa. Kasvunkansio paljastaa lapsen taustaa, kiinnostuksen kohteita, kasvua, edistymistä, käsityksiä, toiveita, mieluisia oppimistehtäviä, oppimisen ja kasvun haasteita, sosiaalisia suhteita, vuorovaikutusta ja yhteistyön taitoja (Linnakylä 1994, 15; Kankaanranta & Linnakylä 1999, 256). Mielestäni kasvunkansio kuvaa hyvin kattavasti kasvavaa, kehittyvää ja oppivaa lasta niin lapselle itselleen kuin lapsen vanhemmille ja kasvattajille.

Monenlaista lapsikohtaista tietoa sisältävä kasvunkansio toimii Linnakylän (1994) mukaan tiedonvälittäjänä erilaisissa tilanteissa kuten lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, uuteen päiväkotiin tai päiväkodista kouluun (Linnakylä 1994, 15–16). Mielestäni näissä tilanteissa kasvattaja pystyy hyödyntämään kasvunkansiosta saamaansa tietoa pyrkiessään tukemaan yksilöllisesti kasvavaa, kehittyvää ja oppivaa lasta.

Mielestäni kasvunkansiota käyttämällä voidaan tukea ja edistää Vasun (2005, 13) mukaan tärkeää lapsen hyvinvointia, johon nivoutuu lapsuuden vaaliminen, lapsen arvokkuus ja yksilöllisyys, lapsen oikeus toimia ja kehittyä omana persoonanaan. Lapsen hyvinvoinnin kannalta on myös tärkeää, että lapsi saa vahvistusta terveelle itsetunnolle (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15) ja kasvunkansiot toiminta voi edistää lapsen itsetuntoa, sillä Linnakylän (1994, 10) mukaan lapsi kasvunkansion tekijän roolissa joutuu tunnistamaan omat vahvuutensa, kiinnostuksensa ja oppimishaasteensa. Olen sitä mieltä, että kasvunkansiolla on yhteyksiä lapsen itsetunnon kehittymiseen, sillä kasvunkansion avulla lapsi voi luoda kuvaa itsestään, siitä ”Kuka minä olen?”. Sen lisäksi kasvunkansio voi tukea lasta käsittelemään esimerkiksi uusia perhekuvioita.

Kasvunkansiolla on myös vaikutuksia lapselle tärkeiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen (ks. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16), sillä kasvunkansio voi toimia kommunikoinnin välineenä lapsen ja kasvattajan välisissä keskusteluissa (Temisevä 2000). Nurmen, Ahosen, Lyytisen, Lyytisen, Pulkkinen ja Ruoppilan (2008) mukaan lapsi ymmärtää sanoja ja kieltä jo ennen kuin hän pystyy tuottamaan niitä. Lapsen varhainen kommunikaatio pitää sisällään katseet, ääntelyt, ilmeet, liikkeet ja eleet (Nurmi ym. 2008, 37, 30). Kasvunkansion avulla lapsi voi ilmaista itseään ja kommunikoida kasvattajan kanssa, vaikka lapsi ei vielä osaisi puhua. Kasvunkansiosta voi nousta monia lapselle merkityksellisiä keskustelunaiheita, jotka edistävät lapsen ja kasvattajan välistä luottamuksellista suhdetta.

Kasvunkansiota voi käyttää myös kasvattajan ja vanhemman välisissä keskusteluissa (Temisevä 2000). Kasvunkansio rikastuttaa keskustelua ja edistää päiväkodin ja kodin välisen kasvatuskumppanuuden toteutumista. Kaskelan ja Kekkosen (2006, 19–21) mukaan on tärkeää, että vanhemmalle osoitetaan lapsen tarinoita, kokemuksia ja elämyksiä ja annetaan mahdollisuus eläytyä lapsen elämään, jossa vanhempi ei ole itse pystynyt olemaan läsnä. Mielestäni kasvunkansio antaa vanhemmalle mahdollisuuden kurkistaa lapsen päiväkodissa vietettyyn aikaan. Kasvunkansion avulla voidaan kertoa päiväkodin tapahtumista, toiminnasta, koetuista ja opituista asioista (Kankaanranta 1998, 70).

Opinnäytetyöni tutkimustehtävä on kehittää jo valmista kasvatuksen välinettä, kasvunkansiota, ja tuottaa kasvunkansio- malli kasvattajien työkaluksi. Opinnäytetyöni on toiminnallinen. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Se voi olla ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opas ja se voi toteutua kirjana, kansiona, cd-romina, kotisivuna, näyttelynä tai tapahtumana. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.)

Opinnäytetyöni rakentuu teoriasta ja kahdesta aineistonkeruumenetelmästä, jotka ovat haastattelu ja arviointitutkimus. Kehitän kasvunkansiota teorian, haastattelun ja arviointitutkimuksen avulla. Ideoin, suunnittelen ja toteutan kasvunkansio- malliin erilaisia tuotoksia ja kerään niistä palautetta. Sen jälkeen viimeistelen tuotokset ja kokoan niistä lopputuotteeni.

4.1 Haastattelu

Seuraavaksi käsittelen haastattelua. Kerron haastatteluaineistosta, haastattelusta aineistonkeruumenetelmänä ja haastattelun analyysistä.

4.1.1 Aineiston esittely

Haastatteluaineisto koostuu neljästä haastattelusta. Teen haastattelut heinäkuussa 2011. Toteutan haastattelut kahtena arkipäivänä niin, että molempina päivinä haastattelen kahta kasvattajaa. Haastattelut on tarkoitus toteuttaa päiväkodin piharakennuksesta, josta haen rauhantunua haastattelutilanteisiin. Haastatteluun on varattu aikaa 15–60 minuuttia.

Kerron kohdejoukosta ja haastateltavien valinnasta, josta Hirsjärvi ja Hurme (2008) puhuvat. Heidän mukaansa aloitteleva tutkija pohtii usein haastateltavien määrää. Haastateltavia tulisi olla niin monta, että saadaan tarvitsema tieto. Usein laadullisessa tutkimuksessa puhutaan harkinnanvaraisesta näytteestä, sillä tilastollisten yleistysten sijaan pyritään ymmärtämään tapahtumaa syvällisemmin, saamaan tietoa jostakin ilmiöstä tai löytämään uusia teoreettisia näkökulmia tapahtumiin ja ilmiöihin. Jo muutamaa henkilöä haastatteleamalla voidaan saada tärkeää tietoa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 58.) Myös minä opinnäytetyöntekijänä pohdin haastateltavien määrää. Opinnäytetyön laajuisessa työssä minun on mahdollista haastatella vain pientä joukkoa. Päädyn haastattelemaan neljää kasvattajaa, jolla on työnsä puolesta kokemusta tutkimusaiheestani.

Kohdejoukkoni muodostuu tutkimuspäiväkodin kasvattajista. Jokaista päiväkodin lapsiryhmää edustaa yksi kasvattaja. Haastateltavat valikoituvat luontevasti, vaikka haastatteluajankohtana on kesälomakausi. Kukaan ei kieltäydy osallistumasta haastatteluun. Kerron haastateltavahdokkailla haastattelun tarkoituksesta. Tuon esille sen, että käsittelen luottamuksellisesti

saamiani tietoja ja suojelen haastateltavien anonyymiyttä tutkimusraportissani (ks. Tiittula & Ruusuvuori 2005, 17). Anonyymisyyden turvaamiseksi muutan haastateltavien nimet ja muut tunnistamiseen liittyvät tiedot, kuten kasvattajan koulutustaustan ja oman lapsiryhmän. Haastateltavat saavat haastatteluun valmistautumista varten paperin, jossa kerron haastattelun kestosta ja haastattelukysymyksistä. Haastattelupaperiin voi tehdä muistiinpanoja haastattelua varten.

4.1.2 Aineistonkeruumenetelmä

Käytän aineistonkeruumenetelmänä puolistrukturoitua teemahaastattelua (Liite 1). Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 48) mukaan teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä silloin, kun haastattelun aihepiirit ja teema-alueet ovat kaikille samat. Tiittula ja Ruusuvuori (2005, 11) tuovat esiin samaa asiaa ja lisäksi sitä, että teemahaastattelussa kysymysten muotoilu ja järjestys saattavat vaihdella. Teemahaastattelu on suosituin puolistrukturoitu haastattelu. Puolistrukturoitujen haastattelujen lisäksi on olemassa strukturoituja ja strukturoimattomia haastatteluja. Haastattelut jaotellaan omiin kategorioihinsa niiden kysymysten valmiuden ja sitovuuden mukaan. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11.) Opinnäytetyön kannalta teemahaastattelu tuntuu sopivimmalta menetelmältä, koska teemahaastattelussa kysymykset voi muotoilla joustavasti ja niiden järjestystä voi vaihdella.

Toteutan haastattelut yksilöhaastatteluina eli haastattelen yhtä kasvattajaa kerrallaan. Yksilöhaastattelua voidaankin pitää tavallisimpana haastattelutapana (Hirsjärvi & Hurme 2008, 61). Haastattelu eroaa keskustelusta, koska haastattelulla pyritään keräämään tietoa. Haastattelu on suunniteltua tavoitteeseen tähtäävää toimintaa, kun taas keskustelulla voi olla pelkkä yhdessä olon tarkoitus. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 42.) Ruusuvuoren ja Tiittulan (2005, 22–23) mukaan haastattelu voi muistuttaa keskustelua, mutta haastattelulla on aina tietty päämäärä, johon pyritään. Haastattelussa minun tavoitteenani on kerätä tietoa kasvunkansiosista. Selvitän kasvattajien näkemyksiä siitä, millainen on hyvä kasvunkansio, millaisia kasvunkansioita päiväkodissa on, mitä kasvunkansiot palvelevat, millaisiksi ja miten kasvunkansioita tulisi kehittää.

Ruusuvuori ja Tiittula (2005) toteavat, että haastattelijalla on mielenkiinto, jonka takia hän tekee kysymyksiä, aloitteita, kannustaa vastaamaan ja ohjaa keskustelua. Minun mielenkiintoni on kasvunkansio. Olen haastattelussa niin sanottu tietämätön osapuoli, jolloin kaikki tieto oli haastateltavalla kasvattajalla. Tehtäväni haastattelijana on ohjata keskustelua kysymällä ja kuuntelemalla, ja kasvattajan tehtävä on vastata. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 22–23.) Haastatteluista saamieni kokemusten perusteella huomasin, että haastattelija voi tietoisesti tai tiedostamattomasti ohjata haastattelua tiettyyn suuntaan tai sivuta esiin noussutta aihetta esittämällä uuden kysymyksen toisesta aiheesta. Voinkin todeta, että haastattelussa valta

ei jakaudu tasaisesti. Myös Hirsjärvi ja Hurme (2008, 42) tukevat ajatustani, sillä heidän mielestään haastattelu tapahtuu aina haastattelijan ehdoilla tai ainakin hänen johdolla. Haastattelussa haasteelliseksi koin oman innokkuuteni hillitsemisen ja vaikeuden olla tuomatta esiin omia näkemyksiäni. Mielestäni onnistuin näiden haasteellisten asioiden kanssa, koska osasin huomata ne itse.

Nauhoitin kasvattajien haastattelut. Nauhoituksen tarkoituksena oli, että voin myöhemmin palata haastattelutilanteisiin. Nauhoitus toimii apunani muistamisessa ja tulkintojen tarkistamisessa, kun analysoin aineistoa. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 14.) Haastattelun kestoa oli vaikea arvioida, joten varasin siihen 15–60 minuuttia. Haastattelujen kesto osoittautui arvioitua lyhyemmäksi. Haastattelut kestivät lyhimmillään 12 minuuttia ja pisimmillään 16 minuuttia.

4.1.3 Analyysi

Analyysiä varten nauhoitetut haastattelut oli muutettava kirjoitettuun muotoon eli litteroitava. Tiittulan ja Ruusuvuoren (2005) mukaan litterointi auttaa muistamisessa ja helpottaa tärkeiden yksityiskohtien havaitsemisesta. Koin litteroinnin myönteisenä, koska se todella palautti mieleeni asioita ja sen kautta minulle avautui uusia näkökulmia. Litteroinnin tarkkuus riippui tutkimuskysymyksistä ja tutkimusmenetelmästä. Tutkimukseni kannalta en nähnyt tarpeellisena litteroida äänenvoimakkuutta, painoa, taukoja tai intonaatioita, vaan haastattelujen sanallista sisältöä. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 16.)

Litteroin haastattelut, jolloin kuuntelin haastattelut ja kirjoitin ne wordiin. Litteroitua tekstiä oli yhteensä 25 sivua. Litterointi oli hidasta, koska kuuntelin kerrallaan lyhyen osion. Haastattavien merkinnässä käytin koodinimiä, kuten K1, K2, jotta henkilöllisyyksiä ei tullut esille (ks. Tiittula & Ruusuvuori 2005, 17). Lisäsin sivunumerot, jotta myöhemmin löytäisin tekemäni viitteet. Ilmaisin katkoviivoilla epäselviltä kuulostavat sanat, esim. kasvus- ja ke-. Käytin kolmea pistettä tiivistäessäni kasvattajien sanomisia, kuten ”...tulisi olla... enemmän lapsen näköinen...”, jolloin jätin pois turhat täytesanat (no, niin, ku, mun mielestä). Litteroinnin jälkeen luin litteroimani aineiston samalla nauhoitusta kuunnellen ja tein tarvittavat muutokset, esimerkiksi lisäsin lauseen, jota en ollut epähuomiossa kirjoittanut.

Analysoin haastattelut sisällönanalyysiä käyttäen. Tuomen ja Sarajärven (2002) mukaan sisällönanalyysiä pidetään laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä, sillä sisällönanalyysiä voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan dokumenttien sisältöjen sanallista kuvaamista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93, 107.) Sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida kirjoitettua ja suullista kommunikaatiota. Sen avulla voidaan käsi-

tellä asioita ja tapahtumia ja niiden merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 21.)

Aloitin analysoinnin kuuntelemalla nauhoitettua haastattelua ja lukemalla sen pohjalta tehtyä litterointia. Analysoinnissa etenin aina haastattelu kerrallaan. Haastattelu koostui kolmen pääkysymyksen vastauksista. Kun olin lukenut ja kuunnellut haastattelun, alleviivasin litteroinnista jokaiseen kysymykseen liittyviä keskeisiä asioita. Alleviivauksessa käytin värikoodeja. Merkitsin tietyn kysymyksen vastaukset aina tietyllä värillä. Värikoodit tiivistivät tekstin sanomaa ja toivat esiin haastattelujen keskeisimmän sisällön.

Värikoodeja käyttämällä kokosin haastattelujen keskeisimmän sisällön yhteen. Analysoin yksitellen jokaisen vastauksen ja kommentin, jonka olin värikoodannut. Sen jälkeen muokkasin vastauksen tai kommentin yksinkertaiseen ja pelkistettyyn muotoon, kuitenkin alkuperäistä sanomaa unohtamatta. Esimerkiksi erään kasvattajan kommentista: ”...siellä on niin ku lapsen töitä ja niin ku tota noin ni kuvia” tein analyysin, että kasvunkansio sisältää lapsen töitä ja kuvia.

Analysoimistani vastauksista kokosin luettelon. Jokaisen vastauksen vieressä pidin kasvattajan koodinimen, haastattelun sivunumeron ja lainausmerkeissä olevan alkuperäisen vastauksen. Nämä tiedot toimivat osoitteena haastattelutekstiin. Päätin säilyttää alkuperäiset vastaukset, jotta voisin palata niihin helposti sisällönanalyysin jatkuessa.

Luettelo, joka koostui kaikkien kysymysten vastauksista, näyttäytyi laajana. Huomasin, että kaikissa vastauksissa esiintyi hyvin samanlaisia asioita ja aiheita. Aloin etsiä ja koota niitä yhteen. Vähitellen samantasoiset asiat muodostuivat omiksi kategorioikseen. Kasvunkansioiteeman ympärille muotoutui kategorioita sen merkityksestä, sisällöstä, rakenteesta, käytettävistä ja lapsilähtöisyydestä. Kategorioiden synnyttyä jatkoin analysointia niin, että käsitteelin yhtä kategoriaa kerrallaan. Etsin kategorian sisällä olevista näkemyksistä erilaisuuksia ja samanlaisuuksia. Pyrin tiivistämään kategoriaan kaiken, mitä koko haastatteluaineistossa sa-
nottiin siihen liittyen.

4.2 Arviointi

Ensin esittelen arviointitutkimuksen aineiston ja aineiston valikoitumiseen liittyvät periaatteet. Sen jälkeen käsittelen aineistonkeruumenetelmää ja analyysiä.

4.2.1 Aineiston esittely

Arviointitutkimusaineisto koostuu kymmenestä kasvunkansiosta. Kasvunkansiot sijaitsevat tutkimuspäiväkodin neljässä eri lapsiryhmässä. Toteutan arviointitutkimuksen joulukuussa 2011 noin 3–4 päivänä. Arviointitutkimus nivoutuu työpäivieni sisään lasten ulkoilu- ja lepohetkien ajalle, jolloin minulla on mahdollisuus keskittyä arvioimaan kasvunkansiota.

Ennen arviointitutkimusta pohdin arvioitavien kasvunkansioiden määrää. Päädyn arvioimaan kymmentä kasvunkansiota. Kasvunkansioiden valitsemisessa minua ohjaa kaksi periaatetta. Ensimmäisenä periaatteena haluan saada käsiini kasvunkansioita useasta lapsiryhmästä ja toisena periaatteena aion valikoida lapsiryhmän sisällä eri omahoitajien toteuttamia kasvunkansioita. Näiden kahden periaatteen ohjaamina saan käsiini eri-ikäisten lasten kasvunkansioita, jotka eri kasvattajat ovat toteuttaneet.

4.2.2 Aineistonkeruumenetelmä ja analyysi

Haastattelun lisäksi käytän aineistonkeruumenetelmänä arviointia. Puhun arviointiprosessista arviointitutkimus nimellä. Virtasen (2007, 25) mukaan arviointi tuottaa havaintoja, johtopäätöksiä ja kehittämissuosituksia arvioitavan kohteen vahvuuksista ja parantamisalueista. Niinpä arvioinnin avulla pystyn muodostamaan käsitystä olemassa olevien kasvunkansioiden tilanteesta, kuten löytämään kasvunkansioista vahvuuksia ja kehittämistarpeita.

Virtasen (2007) mukaan arviointitutkimusta varten tarvitaan arviointikäsitteet ja arviointikriteerit. Samalla päätetään, mistä näkökulmasta arvioitavaa kohdetta tarkastellaan ja millaisen logiikan mukaan tehdään johtopäätöksiä arvioinnin kohteesta. Arviointikriteereillä tarkoitetaan arvioinnin tekijän luomaa kriteeristöä, jonka perusteella voidaan sanoa jotain tekijän arvioidusta kohteesta. Arvioinnin tekijä joutuu määrittelemään, onko toiminta hyvää, huonoa tai jotain niiden väliltä. Valmiita arviointimalleja ei ole olemassa, joten arvioinnin tekijän on itse rakennettava parhain mahdollinen arviointimalli. (Virtanen 2007, 144, 36–37, 138.) Käytän arviointikäsitteinä ja kriteereinä haastattelun tuloksiin syntyneitä kategorioita. Tarkastelen arviointitutkimuksen aineistoa sisällön, rakenteen ja lapsilähtöisyyden näkökulmasta.

Arviointitutkimuksen keskeisin vaihe muodostuu aineiston keräämisestä ja analysoinnista. Arvioinnin tekijänä joudun ratkaisemaan aineistojen analysointiin liittyvät seikat (ks. Virtanen 2007, 144). Koin aineiston keräämisen ja analysoinnin samanaikaisesti tapahtuvaksi toiminnaksi, mitä ei voinut erottaa toistaan. Keräsin ja analysoin aineistoa erittelemällä kasvunkansioiden sisältöä, rakennetta ja lapsilähtöisyyttä. Tein havainnoistani muistiinpanoja, joiden tarkoitus oli toimia myöhemmin muistini tukena.

Analysoin aineistoa kasvunkansion sisällön näkökulmasta. Arviointitutkimuksessa minua ohjasivat kysymykset: mistä kasvunkansion sisältö muodostuu? ja millaisia sisältöpainotuksia kas-

vunkansioissa on nähtävissä? Toinen arviointikriteerini käsitti kasvunkansioden rakenteellisen tarkastelun esimerkiksi välilehtien ja sisältöluetteloiden osalta. Lisäksi tarkastelin kasvunkansiota lapsilähtöisyyden näkökulmasta. Tutkin ja arvioin lapsilähtöisyyteen viittaavia asioita, jotka esimerkiksi tuovat esiin lapsen kuulemista, osallisuutta ja vaikuttamista.

Merkitys ja käyttötapa olivat myös haastattelussa esiin nousseita kategorioita, mutta en valinnut niitä arviointikriteereikseni. Tulin siihen johtopäätökseen, että arviointitutkimuksella en pystyisi selvittämään kasvunkansion merkitystä ja sitä, miten kasvunkansioita käytetään. Sen vuoksi keskityin arviointitutkimuksessa sisältöön, rakenteeseen ja lapsilähtöisyyteen.

5 Kasvattajien käsitykset kasvunkansiosta

Seuraavaksi käsittelen kasvattajien käsityksiä kasvunkansioista eli haastattelun tuloksia. Kasvattajien käsitykset kasvunkansiosta näyttäytyivät eri aihealueittain. Kasvunkansion kategorioiksi muotoutuivat merkitys, sisältö, rakenne, käyttötapa ja lapsilähtöisyys.

5.1 Merkitys

Haastatteluaineistosta selvisi, että kasvunkansio näyttäytyy varsin monessa merkityksessä. Kasvunkansion merkitystä painotettiin eniten dokumentoijana. Kasvattajien mukaan kasvunkansioon talletetaan monenlaista lapsikohtaista materiaalia, kuten piirustuksia, valokuvia, sadutuksia ja tarinoita. Kasvunkansio kuvaa lasta ja lapsen elämässä tapahtuvia asioita. Kasvattajien mukaan kasvunkansio välittää dokumentoimaansa lapsikohtaista tietoa lapselle, vanhemmille, kasvattajille ja muille lapsen asioista kiinnostuneille. Kasvattajien mukaan kasvunkansion tulisi antaa kokonaisvaltainen kuva päiväkotielämästä niin tavanomaisten kuin erityisten tekemisten ja tapahtumien kautta. Kasvattajat toivat esiin, että hyvässä kasvunkansiossa välittyy kuva päivähoidon aloituksesta, päiväkotiarjesta ja toimintakaudesta. Erään kasvattajan mukaan lapsen hoidon aloitusta on syytä kuvailla kasvunkansiossa, koska myöhemmin sen avulla pystyy oivaltamaan, kuinka paljon lapsi on kasvanut, kehittynyt ja oppinut sekä näkemään lapsen kehityskaaren.

Aineistosta ilmeni, että kasvunkansiolla on merkityksiä myös lohtuna. Erään kasvattajan mukaan toisille lapsille kasvunkansio toimii lohtuna. Hänen mukaansa kasvunkansio, joka sisältää kuvia lapselle tärkeistä ihmisistä, voi lievittää lapsen ikävää. Lapsen olo helpottuu, kun lapsi voi katsoa kasvunkansiossaan olevia rakkaiden ihmisten kuvia yhdessä kasvattajan kanssa.

Dokumentoijan ja lohdun lisäksi kasvunkansio näyttäytyi myös muiston merkityksessä. Kaikki kasvattajat toivat jollain tavalla esille kasvunkansion muistonäkökulmaa. Kasvattajien mieles-

tä muistot liittyvät olennaisesti lapsen päiväkodissa oloon. Erään kasvattajan mukaan kasvunkansio on sekä muistojen tallettamista varten että muisto päiväkotielämästä.

5.2 Sisältö

Haastatteluaineistosta ilmeni, että kasvunkansion sisältö koostuu kuvallisesta ja kirjoitetusta materiaalista. Kasvunkansio sisältää erilaisia töitä, valokuvia ja tekstejä. Lasten töillä kasvatijat tarkoittivat lasten itse tekemiä piirustuksia ja maalauksia. Kasvattajien mukaan lasten työt ovat sisällöllisesti hyvin tärkeä osa kasvunkansiota. Eräs kasvattaja asetti lasten työt sisällöllisesti tärkeimmiksi, ja kaikki kasvattajat pitivät töitä itsestään selvänä kasvunkansion sisältönä. Aineistossa puhuttiin lasten töiden määrästä. Ilmeni, että lasten töiden osuus on verrannollinen lapsen ikään. Mitä pienempi lapsi, sitä vähemmän kasvunkansiossa on lapsen töitä. Tätä perusteltiin sillä, että pieni lapsi tuottaa vähemmän töitä verrattuna vanhempaan lapseen. Kasvattajien mukaan lasten töissä on usein lapsen nimi sekä pienellä kirjattu päivämäärä, mutta ei aina sitäkään. Kasvattajien mukaan töissä tulisi olla nimi, päivämäärä ja lyhyt työstä kertova teksti.

Kasvattajien mukaan tekstit olivat myös osa kasvunkansion sisältöä. Kasvattajat mainitsivat kasvunkansiossa olevista teksteistä valokuviin ja lapsen töihin liittyvät tekstit, haastattelut, tarinat ja sadutukset. Vaikka kasvattajat toivat esille erilaisia tekstejä, he olivat sitä mieltä, että lapsesta kertovaa kirjoitettua materiaalia on kasvunkansioissa liian vähän. Tähän viittasi eräs kasvattaja kommentillaan: ”aika vähän on...sadutusta tai...lasten tarinoita tai... semmosta...mitä kaikkee on tehty...kertomista siitä, mitä on tapahtunut”.

Valokuvat kuuluivat myös kasvunkansioon. Kaikki kasvattajat olivat sitä mieltä, että kasvunkansio sisältää valokuvia. Valokuvat voivat kuvata lasta, kavereita, perhettä, juhlia ja tapahtumia. Kasvattajien mukaan valokuvat kuvaavat usein vähän erityisempää tekemistä, kuten syntymäpäiviä ja retkiä. Kasvattajien mielestä valokuvat eivät kuvaa riittävästi tavallista päiväkotiarkea, jota heidän mielestään tulisi myös ikuistaa. Kasvattajat puhuivat valokuvien määrästä. Kahden kasvattajan mukaan valokuvia on sitä enemmän, mitä varhaisemmin kasvunkansio on aloitettu. Toinen kasvattajista muistutti, että vaikka kasvunkansio voi sisältää paljon valokuvia, niin se ei ole valokuvakansio.

5.3 Rakenne

Yksi kasvattaja kuvasi olemassa olevia kasvunkansioita sekaviksi. Toinen kasvattaja oli sitä mieltä, että hyvään kasvunkansioon ei ole olemassa suoraa mallia. Kasvattajien mielestä kasvunkansion tulisi olla selkeä eikä se saisi olla liian täynnä. Kasvattajien mukaan kasvunkansion

rakenteellisen toteuttamiseen on olemassa kaksi tapaa. Kasvunkansio voi edetä lineaarisesti kehityksen suuntaan tai koostua sisältöluettelosta ja sisältöosioista.

Päiväkodissa oli tapana toteuttaa kasvunkansiota lineaarisesti edeten. Yhden kasvattajan mukaan hyvä kasvunkansio etenee loogisesti lapsen kehityksen mukaan. Kasvattaja totesi, että kasvunkansion tulisi rakentua ” -- silleen iän mukaan -- pienestä - suurempaan... näkyis se ku...lapsi kasvaa”. Kasvattajan mukaan lineaarisesti etenevästä kasvunkansiosta pystyisi seuraamaan lapsen kasvua. Erään toisen kasvattajan mielestä lineaarisesti etenevästä kasvunkansiosta näkee lapsen kasvun ja oppimisen lisäksi myös lapsen päiväkotiryhmän vaihtumisen.

Aineistosta ilmeni, että kasvunkansio voi koostua myös sisällysluettelosta ja eri sisältöosioista. Erään kasvattajan mukaan sisällysluettelon avulla kasvattajan on hyvä rakentaa kasvunkansiota, kun se jakautuu tiettyihin osioihin. Toisen kasvattajan mukaan sisällysluettelo on lapselle vaikeakäyttöinen. Mikäli sisällysluettelon käyttö ei onnistu, niin kasvunkansiosta muotoutuu sekava. Sisällysluettelo koettiin siis sekä toimivaksi että toimimattomaksi.

5.4 Käyttötapa

Haastatteluaineistosta kävi ilmi, että kasvunkansio aloitetaan lapsen aloittaessa hoidon. Kasvunkansiosta vastaa ensisijaisesti lapsen omahoitaja. Kasvattajien mukaan omahoitajalla on valtaa siihen, miten kasvunkansioita käytetään ja tehdään. Heidän mukaansa omahoitaja voi laiminlyödä velvollisuutensa tehdä kasvunkansioita. Kasvattajat kertoivat, että on olemassa kasvunkansioita, joihin ei ole saatettu koskea muutamaan vuoteen.

Aineistosta paljastui, että kasvunkansiot eivät ole aktiivisesti käytössä. Kasvattajien mukaan kasvunkansion käyttäminen painottuu toimintakauden loppuun eli kevääseen. ”...keväällähän aikuiset sitä aina eniten täyttää, koska sitä ei oo koko vuotena...tehty”, totesi yksi kasvattaja. Ilmeni, että kevätaikaan kasvattajat puurtavat tyhjiä ja tekemättömiä kasvunkansioita koko menneen vuoden edestä. Kasvattajat eivät olleet tyytyväisiä siihen, että näin tapahtuu. Heidän mielestä hyvä kasvunkansio muotoutuu vähitellen eikä yhdessä sysäyksessä. Kasvattajien mukaan kasvunkansioita tulisi työstää tasaisesti koko toimintakauden aikana niin, että kasvunkansio muotoutuisi arjen toiminnassa yhdessä lapsen ja kasvattajan voimin.

Haastatteluaineistosta nousi esiin, kuinka kasvunkansion toteuttamisesta puuttuu yhtenäinen linja ja näkemys, joka vaikuttaa siihen, että kasvunkansiot ovat sekavia. Erään kasvattajan mukaan yhtenäistä linjaa ei ole koskaan ollut. Lisäksi kyseinen kasvattaja kuvaili toisia kasvunkansioita ”aika räjähtäneiksi”. Kasvattajien mukaan velvoittaviin sääntöihin ei ole tarvetta vaan pikemminkin yhteisen näkemykseen vahvistamiseen. Yhden kasvattajan mukaan yhteinen linja johtaisi selkeämpiin ja yhteneväisempiin kasvunkansioihin, jotka palvelisivat paremmin

lasta. Haastatteluaineistosta nousi idea kasvattajien yhteisestä materiaalikansioista tai ideamapista, joka voisi sisältää kaikenlaisia kasvunkansioihin liittyviä ideoita ja vinkkejä. Kasvunkansio- mallissa voisi olla ”eri ikätasosille jotaki valmiita pohjia...mitä voi sit vaikka muokata...omaan käyttöön”. Kasvattajien mukaan kasvunkansio- mallista voisi ottaa valmiita malleja ja ideoita tai vaihtoehtoisesti jatko työstää ja muokata sieltä löytyviä materiaaleja. Lisäksi kasvattajat voisivat lisätä sinne myös omia ideoitaan.

Kasvattajien mukaan kasvunkansiota säilytetään päiväkodissa. Kasvunkansiot ovat usein ylhäällä hyllyllä lasten ulottumattomissa. Tämä on käytäntö päiväkodin kaikissa lapsiryhmissä lukuun ottamatta yhtä ryhmää, jossa kasvunkansiot sijaitsevat niin sanotusti lasten tasolla. Erään kasvattajan mukaan kasvunkansioiden ollessa lasten saatavilla niitä käytetään enemmän ja tasaisemmin koko toimintakauden ajan. Kasvunkansioiden säilytys oli hieman ristiriidassa kasvattajien puheiden kanssa, sillä kasvattajien mielestä kasvunkansioiden tulisi olla lasten ulottuvilla, lähettyvillä ja saatavilla. Päiväkodissa vietetyn ajan lisäksi kasvunkansiot käyvät lasten kotona. Yleisimmin kasvunkansio lähtee kotiin lapsen joulu- ja kesäloman koittaessa. Kaikki kasvunkansiot eivät käy laisinkaan kotona. Kasvattajien mukaan kasvunkansioita ei anneta kotiin, koska jotkut omahoitajat uskovat, että kasvunkansioita ei muisteta tuoda takaisin päiväkotiin. Kasvattajat olivat sitä mieltä, että kasvunkansiot käyvät liian harvoin kotona. Heidän mielestä kasvunkansioiden pitäisi käydä spontaanimminkin kotona ja etenkin silloin, kun lapsi niin toivoo. Kasvunkansion ollessa kotona lapsi voisi esitellä sitä perheelleen ja perhe voisi tutkia sitä ja lisätä sinne uutta materiaalia vaikka valokuvien ja tarinoiden muodossa.

5.5 Lapsilähtöisyys

Kasvattajat painottivat lapsen osallisuutta ja vaikuttamista kasvunkansio toimintaan. Kasvattajat määrittivät hyvän kasvunkansion lapsennäköiseksi, mutta samanaikaisesti he olivat sitä mieltä, että lapsennäköiset kasvunkansiot ovat harvassa. Kasvattajien mukaan lapsen osallistuminen ja osallisuus omaan kasvunkansioonsa johtaa lapsennäköiseen kasvunkansioon. Kasvattajien mukaan kasvunkansiota ei tulisi tehdä lapsen puolesta vaan lapsen kanssa. Lapsen tulisi osallistua ja kokea olevansa osallinen oman kasvunkansionsa tekoon. Yksi kasvattaja sanoi, että ”...kuvastakin voi kysyä lapseltä et mitä tässä tapahtuu ja...kirjoittaa niistä...”. Tulkitin kasvattajan niin, että lasta voi osallistaa kasvunkansionsa tekemiseen pyytämällä lasta kertomaan valokuvista. Silloin kasvattajan tehtävänä on kuunnella ja kirjoittaa lapsen kertoma valokuvan yhteyteen.

Osallisuus ja vaikuttaminen nivoutuivat toisiinsa. Kasvattajat määrittivät hyvän kasvunkansion sellaiseksi, mihin lapsi on saanut vaikuttaa. Kasvattajat pitivät lasten mielipiteitä tärkeinä, ja

heidän mukaan lasten tulisi saada vaikuttaa enemmän omiin kasvunkansioihinsa. Lapsen vaikuttaminen liittyy esimerkiksi lapsen tekemiin valintoihin kasvunkansioon laitettavista töistä. Vaikuttamisen suhteen yksi kasvattaja totesikin, että ”laps saa myös itse...päättää mitä sinne tulee”.

6 Kasvunkansioiden arviointi

Seuraavaksi käsittelen arviointitutkimuksen tuloksia. Arvioin olemassa olevia kasvunkansioita niiden sisällön, rakenteen ja lapsilähtöisyyden näkökulmasta.

6.1 Kasvunkansioiden sisältö

Kasvunkansioiden sisältö koostui kuvallisesta ja kirjoitetusta materiaalista. Kasvunkansioiden kuvallinen materiaali käsitti valokuvat ja lapsen työt. Valokuvissa esiintyi lapsia ja aikuisia monenlaisten asioiden äärellä. Valokuvat kuvasivat muun muassa sisä- ja ulkoleikkejä, askarteluja, leipomista, syntymäpäiviä, luisteluja ja retkiä. Valokuvien yhteydessä oli tekstejä, jotka esimerkiksi kertoivat, mitä valokuvassa tapahtui ja milloin se otettiin. Kasvunkansiossa esiintyviä lapsen töitä olivat piirustukset, värityskuvat, askartelut, maalaukset ja lanka- ja kangastyöt. Töiden teemat liittyivät vuodenaikoihin, lapseen ja perheeseen. Kasvunkansiossa oli esimerkiksi lapsen käden- ja jalanjälkiä, isovanhempien kädenjälkiä, lapsen omakuvia ja minun perhe-aiheisia piirustuksia. Töihin oli merkitty lapsen nimi, mutta päivämäärä puuttui monista. Työn yhteydessä saattoi olla lyhyt työstä kertova teksti.

Kuvallisen materiaalin lisäksi sisältö koostui kirjoitetusta materiaalista, joista mainitsin jo töihin liittyvät tekstit. Kirjoitettua materiaalia oli monessa muodossa, kuten kuvateksteinä, kertomuksina, satuina, sadutuksina, haastatteluina, loruina ja lapsikuvauksina. Silti kasvunkansioiden sisältö painottui kuvalliseen materiaaliin. Töitä esiintyi eniten ja valokuvia toiseksi eniten. Kirjoitetun materiaalin osuus jäi pienimmäksi. Sen osuus vaihteli eri kansioden välillä. Toisissa kasvunkansioissa esiintyi kirjoitettua materiaalia monenlaisessa muodossa ja toisissa sitä oli hyvin niukasti tai ei ollenkaan. Kasvunkansioiden sisällön määrässä oli vaihtelevuutta. Toiset kasvunkansiot olivat hyvin täysiä, ja toiset kasvunkansiot olivat lähes tyhjiä. Oli luonnollista, että vähän aikaa hoidossa olleen lapsen kasvunkansio ei ollut yhtä runsas kuin kauemmin hoidossa olleen lapsen kasvunkansio. Oli myös kasvunkansioita, joissa oli vain muutamia piirustuksia, vaikka lapsi oli hoidossa jo toista vuotta. Kasvunkansioiden sisältöön liittyen kiinnitin huomiota niiden kuntoon. Toiset kasvunkansiot olivat sisällöltään huonossa kunnossa. Paperiset sisällöt olivat repaleisia, ja kiinnitykseen tarvittavat rei’itysreiät olivat revenneitä. Sisältö oli paremmassa kunnossa kasvunkansioissa, joissa oli käytetty muovitaskuja.

6.2 Kasvunkansioiden rakenne

Kasvunkansiot olivat rakenteeltaan hyvin samanlaisia. Kasvunkansiot rakentuivat lineaarisesti. Aluksi näyttäytyivät kasvunkansion ensimmäiset sisällöt, jotka oli koottu lapsen hoidon alussa. Kun selasin kasvunkansiota eteenpäin, niin huomasin myös ajan etenevän ja lopussa koittavan nykyhetken.

Kasvunkansioissa ei käytetty sisällysluetteloita. Toisissa kasvunkansioissa oli välilehtiä, jotka jäsensivät ja selkeyttivät kasvunkansion sisältöä. Välilehdet kertoivat lapsen ryhmän nimen ja meneillään olevan toimintakauden, esimerkiksi ”Leijonat 2011–2012”.

6.3 Kasvunkansioiden lapsilähtöisyys

Kasvunkansioiden sisällössä esiintyi lapsilähtöisiä piirteitä. Kirjoitettu sisältö, kuten sadut, kuvatekstit ja lapsihaastattelut, näyttäytyivät lapsilähtöisinä. Niissä oli viitteitä lapsen arvokkuudesta, lapsen kuulemisesta, mielipiteen huomioimisesta ja ilmaisemisesta. Lapsen kuuleminen tuli ilmi teksteistä, jotka kuvasivat lapsen ajatuksia ja näkemyksiä. Lapsen mielipide tuli esiin lapsihaastatteluissa, jotka itsessään olivat osoituksia lapsen oman mielipiteen ilmaisun tukemisesta. Lapsikuvaus ilmensi lapsilähtöisyyttä korostaen yksittäisen lapsen arvokkuutta. Tämä näkyi siten, että kasvattaja kertoi lapsesta, tämän vahvuuksista, yhdessä koetuista asioista ja lopuksi kasvattaja toivotti kaikkea hyvää lapsen elämään. Lapsikuvaus oli kuin kirje kasvattajalta lapselle ja se oli tehty toimintakauden päätteeksi.

Kirjoitetun sisällön lisäksi kuvallisessa sisällössä myös esiintyi lapsilähtöisiä piirteitä. Esimerkiksi erään kasvunkansion lukuisat värityskuvat kertoivat lapsen kiinnostuksesta värityskuviin. Kasvunkansio näyttäytyi lapsilähtöisenä, sillä siitä välittyi lapsen vaikuttaminen. Lapsi oli voinut vaikuttaa kasvunkansion sisältöön ja se näkyi runsaina tiettyyn aiheeseen liittyvinä värityskuvina.

Kasvunkansion lapsilähtöisyyttä arvioidessani kiinnitin huomiota myös kasvunkansioiden sijaan. Kasvunkansiot sijaitsivat lapsilähtöisesti lapsen ulottuvilla vain yhdessä lapsiryhmässä. Kyseisessä lapsiryhmässä kasvunkansioita säilytettiin matalalla hyllyllä, josta lapset saivat ne käsiinsä. Muissa lapsiryhmissä kasvunkansiot olivat korkeilla hyllyillä, joista lasten oli niitä mahdoton itse saada.

7 Johtopäätökset

Kerron kasvunkansioiden nykyisestä tilanteesta ja kehittämistarpeista, kasvunkansio- mallin muotoutumisesta ja sen vastaanotosta työyhteisössä. Viimeisenä pohdin omaa oppimisprosessiani.

7.1 Kasvunkansion nykyinen tilanne ja kehittämistarpeet

Lähdin työssäni kysymään, millaisia ovat nykyiset kasvunkansiot? Tähän kysymykseen sain vastauksia haastattelun ja arvioinnin avulla. Kysyin myös: millaisiksi ja miten kasvunkansioita tulisi kehittää? Siihen sain vastauksia haastattelusta ja teoriasta. Kysymykset ja niiden vastaukset kytkeytyivät olennaisesti toisiinsa, joten käsittelen niitä samanaikaisesti jo aiemmin haastattelussa muodostuneiden kategorioiden avulla.

Merkitykseltään kasvunkansiot näyttäytyivät dokumentoijana, lohtuna ja muistona. Kasvunkansio taltioi lapsikohtaista materiaalia, kuten piirustuksia, sadutuksia ja valokuvia, ja kuvasi lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvunkansio toimi myös lohtuna, jonka ääreen lapsi voi istahtaa katsomaan omien perheenjäsentensä valokuvia. Lisäksi kasvunkansio näyttäytyi sekä muistojen tallettajana että muistona lapsen päiväkotielämästä.

Kasvunkansion sisältö näytti koostuvan kuvallisesta ja kirjoitetusta materiaalista: lapsen töistä, valokuvista ja teksteistä. Sisältö painottui eniten lasten töihin, joiden kirjo oli varsin runsas. Valokuvia oli toiseksi eniten. Valokuvien suhteen ilmeni, että kasvunkansioissa voisi olla enemmän valokuvia lapsen arjesta. Kasvunkansioissa esiintyi monenlaista kirjoitettua materiaalia, mutta silti kasvattajat kokivat sitä olevan liian vähän. Toisaalta toisissa kasvunkansioissa kirjallista materiaalia oli paljon ja toisissa sitä oli hyvin niukasti tai ei ollenkaan. Tulkitsin aineistoa niin, että kasvunkansion kirjoitettu sisältö kaipasi kehittämistä. Niinpä kasvunkansio-malliin tuli kehittää erilaista kirjallista materiaalia, jotka tukisivat lapsen hyvää kasvua, kehitystä ja oppimista.

Kasvunkansiot rakentuivat lineaarisesti. Toisia kasvunkansioita jäsensivät välilehdet, joissa mainittiin lapsen sen hetkisen lapsiryhmän nimi ja vuosi. Kasvunkansiot, joissa ei käytetty välilehtiä, näyttäytyivät sekavanolaisina, koska niistä ei pystynyt hahmottamaan yhtä hyvin ajan etenemistä. Tämän perusteella päätin tehdä kasvunkansio- mallista lineaarisesti etenevän ja käyttää siinä välilehtiä, jolloin kasvunkansio-mallista muotoutuisi mahdollisimman selkeä ja loogisesti etenevä.

Kasvunkansion käyttötavan suhteen selvisi, että kasvunkansio aloitetaan lapsen hoidon alussa. Kasvunkansio on ensisijaisesti lapsen omahoitajan vastuulla. Niinpä omahoitajalla on valtaa sen suhteen, miten kasvunkansiota käytetään ja miten se toteutetaan. Selvisi, että kasvunkansiot eivät ole kovinkaan aktiivisesti käytössä, vaan niiden käyttäminen painottuu toiminta-

kauden loppuun. Kasvunkansioiden toteuttamisesta puuttui yhtenäinen linja ja näkemys, joka vaikutti siihen, että kasvunkansiot ovat sekavia. Aineisto vahvisti käsitystäni kasvunkansion kehittämistarpeesta. Kasvunkansio- mallista tulisi kehittää aiheeseen johdatteleva ja innostava. Lisäksi kasvunkansioista olisi tarpeen keskustella kasvattajayhteisössä, jotta yhteinen linja ja näkemys muodostuisivat kasvunkansion toteuttamiseen.

Kasvunkansioiden nykyisestä tilanteesta kävi ilmi, että aidosti lapsennäköiset kasvunkansiot olivat harvassa. Nimittäin kasvattajilla oli taipumus tehdä kasvunkansioita lapsen puolesta eikä niinkään lapsen kanssa. Tästä huolimatta kasvunkansioissa esiintyi lapsilähtöisiä piirteitä, joilla oli viitteitä lapsen arvokkuuteen, kuulemiseen, mielipiteiden huomioimiseen ja ilmaistamiseen. Kasvunkansion sijoittaminen lapsen ulottuville tai ulottumattomille kertoi myös lapsilähtöisyyden toteutumisesta tai toteutumattomuudesta. Tämän perusteella pyrin kehittämään kasvunkansio- mallista lapsilähtöisen lapsen oikeuksia edistävän kokonaisuuden.

7.2 Kasvunkansio- mallin muotoutuminen

Lähdin työssäni kysymään sitä, millainen kasvunkansio tukee lapsen hyvää kasvua, kehitystä ja oppimista. Tähän kysymykseen olen saanut seuraavanlaisia vastauksia haastattelujen ja teorian pohjalta. Kasvunkansion sisältö koostuu niin kuvallisesta kuin kirjoitetustakin materiaalista. Kasvunkansion sisällön ei tarvitse olla mittava ollakseen sisällöllisesti laadukas ja tekijänsä näköinen. Sisällöllisesti laaja kasvunkansio ei välttämättä anna tekijästään yhtä selkeää kuvaa kuin hieman rajatumpi kasvunkansio (Niikko 2000, 69). Hyvä kasvunkansio on rakenteeltaan selkeä. Hyvässä kasvunkansiossa on lapsilähtöisiä piirteitä. Tällöin kasvunkansiosta näkee, että sitä toteutetaan lapsen ja kasvattajan yhteistyössä ja että lapsi osallistuu ja vaikuttaa siihen. Hyvä kasvunkansio on siis lapsennäköinen.

Kasvunkansion kehittäminen oli ideointia, suunnittelua ja toteuttamista. Ideat syntyivät lukemani teorian, tekemiäni haastattelujen ja arvioimieni kasvunkansioiden pohjalta. Kehitin kasvunkansiota uutta luomalla ja vanhaa päivittämällä. Toiset kehittämisideat heräsivät jo heti opinnäytetyön alkuvaiheilla ja muut vähitellen opinnäytetyön edetessä. Kasvunkansion kehittämisestä konkretisoitui kasvunkansio- malli. Pyrin luomaan siitä hyvää kasvua, kehitystä ja oppimista tukevan. Seuraavaksi kerron, että minkälaisia kasvunkansio- malliin liittyviä valintoja tein ja miksi.

Mielestäni kehittelemässäni kasvunkansio- mallissa näkyvät tärkeäksi koetut kasvatuksen arvot. Ne korostavat lapsen ihmisarvoista asemaa, lapsuuden arvokkuutta, lapsen oikeutta osallistumiseen, vaikuttamiseen ja kuulluksi tulemiseen kaikissa lapsen elämää koskevissa asioissa. (ks. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989.) Lopputuotteeni avulla näitä arvoja ja periaatteita voidaan tuoda yhä lähemmäksi päiväkodin arkea.

Tein kasvunkansio-mallista lapsen osallisuutta mahdollistavan. Kasvunkansio-mallin tuotokset pyrkivät Shierin (2001) osallisuuden mallin 1.–4. tasoon. Tuotokset mahdollistavat lapsen kuulluksi tulemisen sekä omien mielipiteiden ja näkemysten ilmaisemisen. Lisäksi lapsen ajatukset huomioidaan ja lapsi pystyy osallistumaan kasvunkansioita koskevaan päätöksentekoon. (ks. Shier 2001, 110–114.) Hartin (1992) tikapuu-malliin verrattuna kasvunkansio- malli pyrkii tikapuiden osallisuuden askelmiin neljä, viisi ja kuusi. Aluksi kasvattaja määrittelee kasvunkansioitoiminnan ja lapset osallistuvat siihen vapaaehtoisesti, mutta kuitenkin ymmärtäen mitä ja miksi tehdään. Lapset ottavat askeleen lähemmäs kasvunkansioiden suunnittelua ja lasten mielipiteet otetaan tosissaan. Kasvattajilla on yhä aloite toimintaan, mutta kasvunkansioita koskevat päätökset tehdään yhdessä lasten kanssa. (ks. Hart 1992; Vilpas & Tast 2011, 152–153.) Kasvunkansio- malli pyrkii siis kuuntelemaan ja huomioimaan lapsen näkemyksiä ja mielipiteitä sekä ottamaan lapset mukaan suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Lasta osallistava kasvunkansio- malli tukee lapsen oppimaan oppimista. Mallin taustalla oli konstruktivistinen oppimiskäsitys, jossa kasvattajan toimintaa säätelee lapsilähtöinen näkökulma. Lapsi mielletään oman oppimisensa subjektina ja lapsen oppimiselle annetaan tilaa. (ks. Hujala ym. 2007, 11, 32, 55.) Kasvunkansio- mallissa oppiminen on läsnä, sillä oppimisenhan on jatkuva kaiken aikaa tapahtuva prosessi (ks. Hohmann ym. ks. Hujala ym. 2007, 56). Kasvunkansio- mallin tuotoksien avulla lapsi voi nähdä omaa oppimistaan ja oppia ymmärtämään omaa oppimistaan. Kasvattaja voi kasvunkansion avulla tukea lapsen oppimisprosessia.

Nimesin kasvunkansio- mallin Kasvunkansio kasvattajan työkaluna - ideoita ja esimerkkejä-nimellä. Pohdin pitkään tuotteen nimeä, koska halusin nimestä aiheeseen johdattelevan ja kiinnostavan. Nimi kertoo myös siitä, että tuotteeni on yksi vaihtoehto muiden rinnalla kasvunkansion toteuttamiseen. Kasvunkansio kasvattajan työkaluna - ideoita ja esimerkkejä pitää sisällään tietoisun, esittelysivun, omakuva - ja minun perhe- pohjan, kolme erilaista lapsihaastattelua, ohjeen nalle-haastatteluun, minun satuni- ja leikin havainnointi- pohjan sekä muita havainnollistavia materiaaleja.

Kasvunkansio- mallissa on kasvunkansioaiheista tietoa pienimuotoisen tietoisun muodossa (Liite 2). Tietoisu kertoo kasvunkansion ideasta, merkityksestä ja käytöstä. Tein kasvunkansio- malliin tietoisun, koska haastatteluissa kävi ilmi, että kasvattajat eivät ole kovinkaan tietoisia kasvunkansioihin liittyvistä perusasioista kuten kasvunkansion merkityksestä.

Kasvunkansio- malli kytkeytyy tässä hetkessä vallitsevaan postmoderniin lapsuuskäsitykseen. Kasvunkansio on kuvaus lapsesta, joka on omassa kehitysvaiheessaan täydellinen. Kasvunkansio tukee lapsen identiteetin rakentumista (ks. Kronqvist & Kumpulainen 2011, 15, 17) vahvis-

taen lapsen käsitystä omasta itsestään, perheestään ja elämästään erilaisten töiden, valokuvien ja tekstien muodossa. Erityisesti kasvunkansio- mallin esittelysivu (Liite 3), omakuva (Liite 4) ja minun perhe (Liite 5) tukevat lapsen identiteetin muodostumista. Esittelysivulla esitellään kasvunkansion omistajan nimi ja kuva. Kasvunkansio- mallissa on pohja lapsen omakuvalle, johon lapsen on tarkoitus piirtää itsensä. Kasvunkansio voi sisältää useampia omakuvia, sillä niitä vertailemalla voi lapsi huomata omaa kasvuaan. Koska lapsi on osa perhettään, on kasvunkansio- mallissa ”minun perhe”- pohja, johon lapsen on tarkoitus piirtää oma perheensä. Lapsen tulee antaa piirtää perheensä juuri niin, kuin hän sen kokee. Kun piirustus on valmis, kasvattaja kirjaa siihen lapsen perheenjäsenet.

Kasvunkansio- mallissa on kolme lapsihaastattelua. Ensimmäinen lapsihaastattelu on pienille noin 2–3-vuotiaille lapsille (Liite 6). Haastattelussa kysytään lapsen nimeä, ikää ja mukavinta asiaa päiväkodissa. Haastattelun tarkoituksena on selvittää pienen lapsen ymmärrystä omasta itsestään sekä ajatuksia siitä, mikä on hänelle mieluisaa päiväkodissa.

Toinen haastattelu on suunnattu noin 2–4-vuotiaille lapsille (Liite 7). Haastattelussa kysytään lapsen nimen ja iän lisäksi, lapsen lempileikkejä, -leluja, -ruokaa, -leikkikavereita ja sitä, mikä lapsesta tulee isona. Lapsen itsetuntemuksen lisäämisen lisäksi haastattelu tukee lasta omien mielipiteiden ja ajatusten ilmaisemisessa.

Kolmas haastattelu on suunnattu 5-vuotialle ja se on nimeltään Nalle-haastattelu (Liite 8). Nalle-haastattelu sisältää kysymyksiä, jotka liittyvät lapsen nimeen, ikään, perheeseen, lempiasioihin, kiinnostuksiin, kavereihin, tunteisiin, taitoihin ja tulevaisuuteen. Nalle-haastattelu lisää lapsen tietoisuutta itsestään, sillä lapsi joutuu pohtimaan monenlaisia asioita. Nalle-haastattelu pyrkii edistämään lapsen tärkeitä ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja (ks. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16), sillä Nalle-haastattelussa lapsi ilmaisee omia ajatuksiaan ja mielipiteitään ja on esillä suhteessa muihin lapsiin. Tällöin harjoitellaan myös toisen kuuntelemista.

Lapsi ja vanhempi täyttävät haastattelun kotona ja he palauttavat sen kasvattajalle. Kasvattaja käy lapsen vastaukset läpi ja valmistelee haastattelutilanteen mahdollisimman rauhalliseen ajankohtaan ja ympäristöön. Haastattelut vievät aikaa ja niitä kannattaa toteuttaa yksi päivässä, niin lapset eivät turhaan pitkästy. Haastattelu on otollista toteuttaa pienryhmässä. Haastattelutilanteessa kasvattaja ottaa roolin Nallena. Pehmo- tai käsinukkenalle haastattelee yhtä lasta kerrallaan. Nalle ja lapsi ovat muiden lasten edessä niin, että muut kuulevat ja näkevät haastattelun. Nalle haastattelee lasta kysymys kerrallaan edeten haastattelurakenteen mukaan. Mikäli lapsi on hyvin jännittynyt tai ei muista jotain, niin Nalle voi auttaa lasta kurkistamalla vastauksen haastattelupaperista. Nalle voi keventää haastattelun tunnelmaa kommentoimalla aihetta, kuten ”Kuulostaapa hyvältä. Minäkin pidän makaronilaatikosta.”

Haastattelun lopuksi Nalle kiittää lasta ja lapselle annetaan aplodit. Kasvunkansio- malli sisältää ohjeet Nalle-haastatteluun (Liite 9).

Kasvunkansio- malli sisältää sadutukseen soveltuvan Minun satuni- pohjan (Liite 10). Siinä kerrotaan, miten lasta voi pyytää kertomaan sadun. Kasvattajaa ohjeistetaan kirjaamaan satu tarkasti lapsen kertoman mukaan. Kun satu on valmis, kasvattaja lukee sen lapselle. Lapsi voi halutessaan vielä muuttaa satua. Sadutuksessa kasvattajan tehtävä on siis kuunnella ja kirjoittaa. Saduttamalla päästetään lapsen ääni kuuluviin.

Kasvunkansio- mallissa on pohja lapsen leikin havainnointiin (Liite 11), johon voi kirjata lapsen kiinnostuksia, leikkejä, leikkikavereita, leikkivälineitä- ja ympäristöä. Kysymyksien yhteydessä on suluissa niin sanottuja vastausvihjeitä, jotka johdattelevat kasvattajaa siihen, mitä kysymyksellä haetaan. Leikin havainnointi- pohja on malli lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen seuraamiseen. Näiden tuotosten (Liitteet 2–11) lisäksi lopullisessa kasvunkansio- mallissa esiintyy myös havainnollistavia esimerkkejä lauluista, loruista, töistä, valokuvista ja kuvateksteistä.

7.3 Kasvunkansio- mallin vastaanotto työyhteisössä

Opinnäytetyön loppuvaiheilla koin tärkeänä palautteen saamisen. Tutkimuspäiväkodin kasvattajat kommentoivat alustavia kasvunkansio- malliin tulevia tuotoksia. Kasvattajat pystyivät antamaan palautetta kirjallisesti tuotoksiin kirjoittamalla tai suullisesti minulle kertomalla. Sain palautetta molemmissa muodoissa. Keräsin palautetta 1,5 viikon aikana. Koin palautteen saamisen hieman ongelmallisena. Palautteen keräämisen ajankohta oli haasteellinen, koska päiväkodissa valmisteltiin juhlia ja osa henkilökunnasta oli sairaana. Sen vuoksi ilmapiiri oli kiireinen ja kuormittunut ja kasvattajien oli vaikea pysähtyä arvioimaan tuotoksiani. Sain palautetta kahdeksalta kasvattajalta.

Kasvattajien keskuudessa tuotosten arvioiminen koettiin vaikeana. Kaksi kasvattajaa sanoi suoraan, että he eivät osaa arvioida tuotoksiani. Heistä toinen kertoi, että hän ei ole käyttänyt kasvunkansiota työurallaan. Eräs kasvattaja kuvasi tuotoskokonaisuutta melko vaatimattomaksi. Pyysin kasvattajaa kuvailemaan tarkemmin, miten se on vaatimaton ja mistä vaatimattomuus voisi johtua. Kasvattaja viittasi punaiseen lankaan ja sen puuttumattomuuteen. Kasvattajan puheista ei kuitenkaan paljastunut, että mitä hän tarkoitti vaatimattomuudella. Tulkitsin punaisen langan tarkoittavan yhteneväisyyttä. Kehotin kasvattajaa kertomaan ajatuksistaan, mutta hänen osaltaan keskustelumme kuihtui. Koin kasvattajan kommentin jäävän kuin ilmaan. Kasvattajan palaute vaikutti minuun niin, että tarkastelin tuotoksiani entistä kriittisemmin. Saamani palautteen johdosta tein pieniä muutoksia, jotka yhtenäistivät tuotok-

sia. Sain idean, kuinka kasvunkansio- malli voisi olla kuin jonkun lapsen oikea kasvunkansio. Keksin kasvunkansion omistajaksi Minni-nimisen tytön, jonka kansiota lähdin luomaan.

Kasvunkansio- mallin tuotokset saivat myös hyvää rakentavaa palautetta. Muutamat kasvattajat kertoivat pitäneensä tuotoksistani ja erään kasvattajan mukaan ne vaikuttivat ihan hyviltä. Yhden kasvattajan mukaan Nalle-haastattelun runko oli tosi hyvä. Tuotoksistani jäätin kaipaamaan päiväkodin toiminnan kuvausta laulujen, lorujen, valokuvien ja kuvatekstien avulla. Otin palautteen huomioon siten, että kokosin kasvunkansio- malliin esimerkkejä lauluista, loruista, valokuvista ja kuvateksteistä. Valokuvilla ja kuvateksteillä kerroin päivähoiton aloittamisesta, kevätretkestä ja ulkoleikeistä. Valokuvissa esiintyi sukulaislapseni, jonka vanhemmilta pyysin luvan valokuvien käyttöön.

Sain palautetta tuotoksien tyhjistä viivoista, joihin kirjataan lapsen tai kasvattajan nimi. Viivojen alapuolella on ohje, esim. (Lapsen nimi) (Kasvattajan nimi), mikä kertoo mitä viivalle tulee. Eräs kasvattaja kommentoi, että viivoihin viittaavat ohjeet ovat turhia. Palautteen saatua olin jo ehtinyt tehdä muutoksia viivoihin ja ohjeisiin. Lisäksi hän huomasi toistuvuutta, esimerkiksi ”Sadun kertoi_____” alapuolella on merkintä ”(Lapsen nimi)”. Palaute antoi hyvää näkökulmaa siihen, että kaikkea ei ole tarpeen tehdä liian yksityiskohtaisesti. Sama kasvattaja pohti kasvattaja- sanan käyttöä ja hän kysyi löytyisikö sille muuta nimitystä. Hänen mukaansa kasvattaja- sanan käyttäminen nostattaa päiväkodin henkilökunnan lapsen vanhempien yläpuolelle, mikä kasvatuskumppanuutta ajatellen ei ole tarkoituksellista. Itse en ollut kiinnittänyt huomiota sanavalintaani. Palautteen myötä vaihdoin tuotoksiini neutraalimmaksi nimitykseksi aikuinen- sanan.

Palautteiden myötä sain innokkuutta panostaa lopulliseen kasvunkansio- mallin. Kasvunkansio- mallin tekoon liittyi paljon yksityiskohtaista tekemistä niin askartelun, valokuvaamisen, piirtämisen, kirjoittamisen, liimaamisen kuin leikkaamisen muodossa. Lopputuotettani kuvaavat parhaiten siitä ottamani valokuvat (Kuvat 1–24).

7.4 Oppimisprosessin kuvaaminen

Oppimisprosessi oli haastava ja antoisa. Opinnäytetyöstä teki haastavan se, että olin samaan aikaan kokopäivätyössä lastentarhanopettajana. Työn ja opinnäytetyön yhdistelmä oli vaativa ja aiheutti alussa paljon stressiä. Olin asettanut itselleni liian tiukan aikataulun ja ylitin sen monta kertaa. Prosessi tuntui välillä hyvin pitkittyneeltä ja vaikealta viedä loppuun asti. Suurin piirtein prosessin puolivälissä päätin tehdä opinnäytetyön loppuun kaikessa rauhassa omien voimavarojeni mukaan. Koin opinnäytetyön aikatauluttamisen erittäin haastavana asiana.

Prosessin eri vaiheita ajatellen koin vaativana haastattelun analyysivaiheen, joka oli samalla myös hyvin mielenkiintoinen. Haastattelun analyysi oli työläämpi, kuin olin arvioinut, joten siihen varaamani aika moninkertaistui. Hirsjärvi ja Hurme (2008) sanovatkin, että haastatteluaikojen analyysivaihe koetaan usein vaativana. Analyysivaihe voi samaan aikaan olla hyvin mielenkiintoinen, työläs, aikaa vievä ja jopa ongelmallinen prosessi (Hirsjärvi & Hurme 2008, 135). Aluksi tuntui, että olisin voinut haastatella useampaakin kasvattajaa, mutta näin myöhemmin ajateltuna olen tyytyväinen neljään haasteltavaan. Vaikka haastattelut teettivät paljon työtä, niin ne tuottivat myös tuloksia.

Kokemattomana tutkimushaastattelijana koin oppivani paljon haastatellessani tutkimuspäiväkodin kasvattajia. Nyt myöhemmin ajatellen olisin voinut saada haastatteluista enemmän irti. Olisin voinut esittää kasvattajille yksityiskohtaisempia ja tarkentavia kysymyksiä. Tuloksia käsitellessäni koin, että kaikki haastattelun vastaukset eivät avautuneet minulle niin hyvin kuin ne olisivat voineet. Pitäydyin suunnittelemissani pääkysymyksissä niin tiivistä, koska haastattelutilanne jännitti minua. Näin jälkeenpäin voin todeta, että jännitys oli aivan turhaa.

Oppimisprosessissa antoisaa oli aiheen mielenkiintoisuus ja työelämästä noussut tarve, joiden myötä olen kokenut opinnäytetyön tekemisen mielekkäänä ja palkitsevana. Prosessin kuluessa olen oppinut monenlaisia asioita ja saanut paljon uutta tietoa ja taitoa. Koen oppineeni paljon kasvatuksen maailmasta ja erityisesti yhdestä kasvatuksen välineestä, kasvunkansiosta. Tätä kaikkea oppimaani voin hyödyntää työssäni sosionomi-lastentarhanopettajana.

Koen antoisana myös sen, että nyt opinnäytetyön lopussa minulla on antaa kasvattajille konkreettinen kasvunkansio- malli. Toivon, että se ohjaa ja innostaa kasvattajia toteuttamaan kasvunkansioita yhdessä lasten kanssa. Päiväkodin johtajan pyynnöstä kerron kasvunkansiosta ja Kasvunkansio kasvattajan työkaluna - ideoita ja esimerkkejä- lopputuotteestani päiväkodin kasvattajille tänä keväänä sekä tulevan toimintakauden alussa. Mielestäni kaikista palkitsevinta olisi se, että kasvattajat oikeasti hyödyntäisivät Kasvunkansio kasvattajan työkaluna - ideoita ja esimerkkejä joko suoraan tai jatko työstämällä sen tuotoksia sekä omia sovelluksiin sinne vapaasti lisäten.

Lähteet

- Ahlqvist, T., Antikainen, P. & Anttinen, M. 2004. Kasvunkansiot Pupuhuhdan toimintakeskuksessa - aikuislähtöisestä kerronnasta lapsilähtöisiksi tarinoiksi. Teoksessa Kupila, P. (toim.) Arvioidaan yhdessä: Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Tammi, 55–64.
- Hart, R. 1992. Children`s participation - from tokenism to citizenship. Italia: UNICEF International Child Development Centre.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: Edufin.
- Kankaanranta, M. 1998. Kertomuksia kasvusta ja oppimisesta: Portfoliot siltana päiväkodista kouluun. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Kankaanranta, M. & Linnakylä, P. 1999. Portfolio tutkimusmenetelmänä lapsuuden kasvu- ja oppimisympäristöissä. Teoksessa Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinon, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena, 255–291.
- Karlsson, L. 2005. Tie osallisuuteen - osallisuus yhdessä lasten kanssa. Teoksessa Karlsson, L. & Stenius, T. (toim.) Yhdessä lasten kanssa - seikkailu osallisuuteen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Keskinen, R. & Lounassalo, J. 2011. Pedagoginen dokumentointi. Leppoistava osallisuuden mahdollistaja. Teoksessa Mäkitalo, A-R., Nevanen, S., Ojala, M., Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B. 2011. (toim.) Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Socca ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 25, 199–216.
- Kronqvist, E-L. & Kumpulainen, K. 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Helsinki: WSOYpro.
- Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2001. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY, 21–43.
- Leinonen, J., Venninen, T. & Ojala, M. 2011. Osallisuuden kulttuurin kehittäminen. Päivähoitohenkilöstön näkemyksiä lasten osallisuuden tukemisesta. Teoksessa Mäkitalo, A-R., Nevanen, S., Ojala, M., Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B. 2011. (toim.) Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Socca ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 25, 83–98.
- Linnakylä, P. 1994. Mikä ihmeen portfolio? Arvioinnin ja oppimisen liitto. Teoksessa Linnakylä, P., Pollari, P. & Takala, S. (toim.) Portfolio arvioinnin ja oppimisen tukena. Jyväskylä: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, 9–32.
- Lång, T. & Suomilammi, R. 2010. Menninkotkon kasvun kansio. Työväline lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi. Opinnäytetyö. Seinäjoki: Ammattikorkeakoulu.
- Mäkitalo, A-R., Nevanen, S., Ojala, M., Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B. 2011. (toim.) Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Socca ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 25.

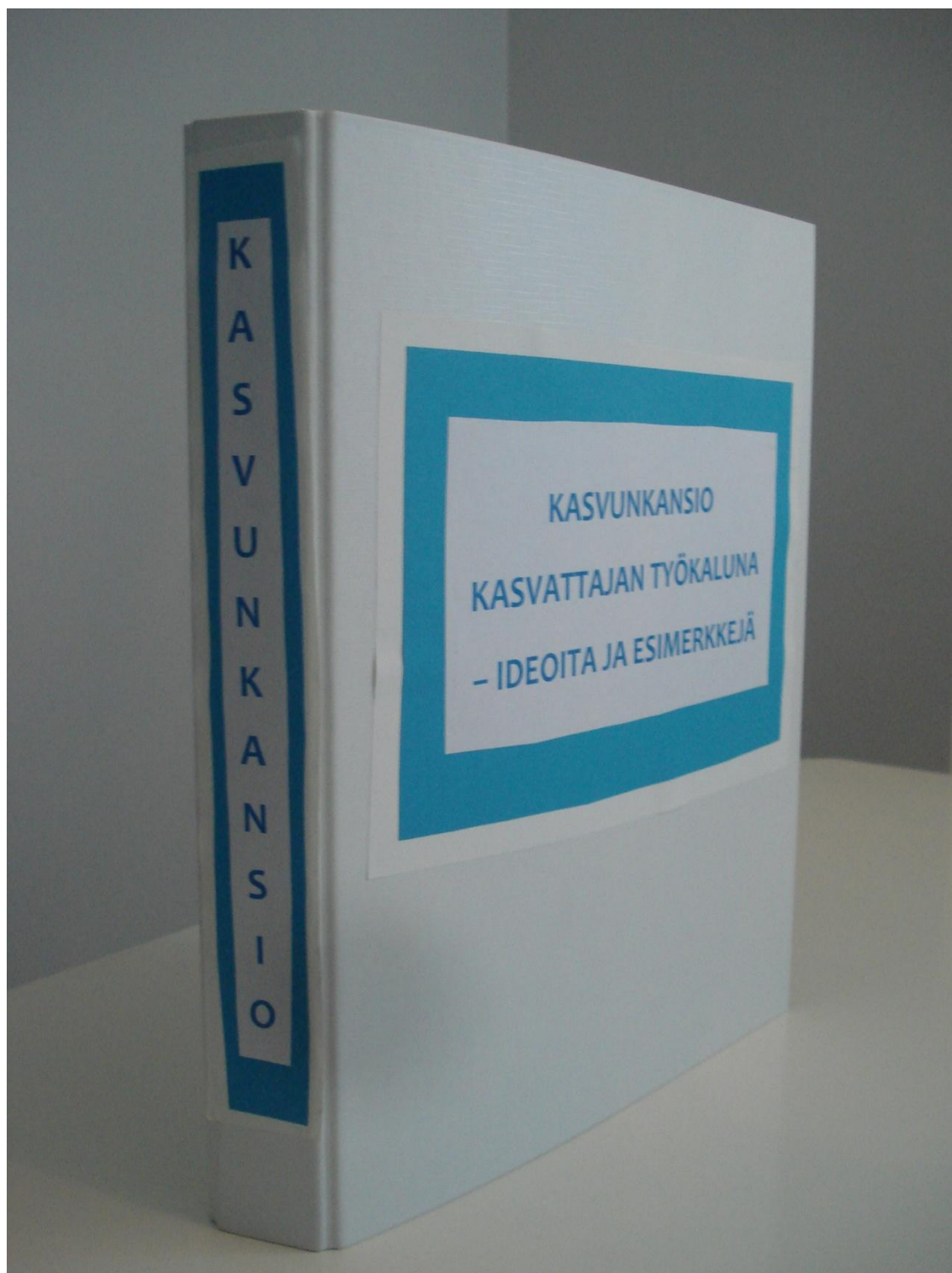
- Niikko, A. 2000. Portfolio oppimisen avartajana. Helsinki: Tammi.
- Nummenmaa, A. R. 2006. Kasvattajien yhteisö ja kasvatuskulttuuri. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 19–33.
- Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, T., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Oranen, M. 2007. Mitä mieltä!/? Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä: sosiaali- ja terveysministeriön lastensuojelun kehittämisohjelman osaraportti. Luettu 9.10.2011. <http://www.sosiaaliporssi.fi/File/5a3129ac-bd59-46c7-b95f-379d04d1457c/Osallisuusraportti%20Oranen.pdf>
- Penttinen, H. 2002. Kasvu hyvään elämään. Helsinki: Aseman lapset.
- Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus: Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimismateriaalit.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 22–56.
- Ruokojärvi, P. & Luukkonen, T. 2011. Kuvauksia tutkimuspäiväkotien kehittämistyöstä OSA 1. Satujen matkassa kohti uutta. Teoksessa Mäkitalo, A.-R., Nevanen, S., Ojala, M., Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B. 2011. (toim.) Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Socca ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 25, 45–53.
- Shier, H. 2001. Pathways to participation: openings, opportunities and obligations. *Children & Society* 15, 107–117.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.
- Temisevä, S. 2000. Kasvun kansion peruskurssi.
- Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Johdanto. Teoksessa Ruusuvuori, J. Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 9–21.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Helsinki: Stakes.
- Venninen, T., Leinonen, J. & Ojala, M. 2010. ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jae-
tuksi iloksi” Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Työpapereita 2010:3. Helsinki: Socca.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Vilpas, B. & Tast, S. 2011. Osallisuutta ja näkkileipää. Kehittämisen ja käytännön tutkimuksen rajapinnalla. Teoksessa Mäkitalo, A.-R., Nevanen, S., Ojala, M., Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B. (toim.) Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Helsinki: Socca. 145–157.
- Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita.
- Värri, V.-M. 2000. Hyvä kasvatus—kasvatus hyvään: dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Tampere: Tampere University Press.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989.

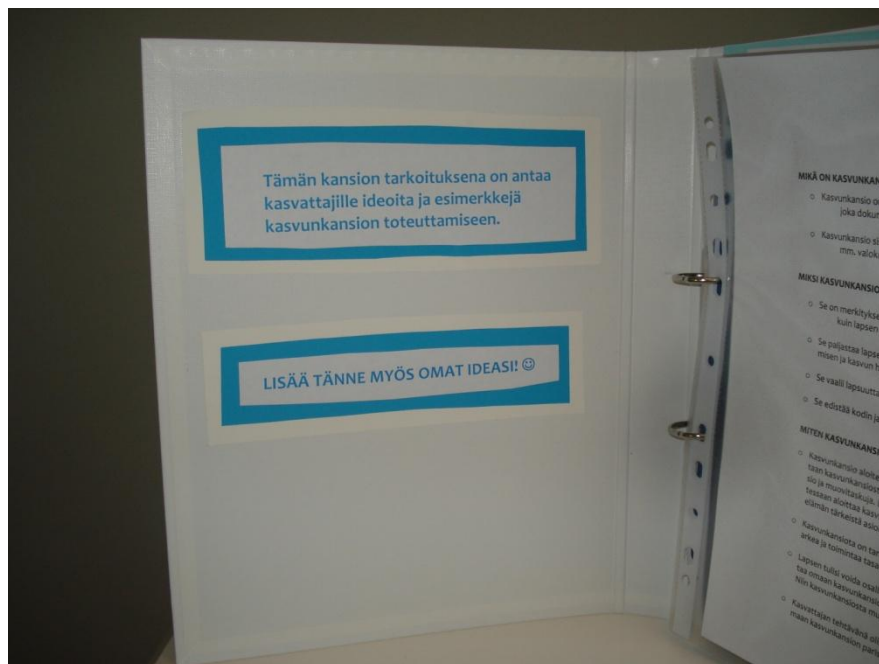
Kuvat

Kuva 1: Kasvunkansio kasvattajan työkaluna - ideoita ja esimerkkejä.....	37
Kuva 2: Sisäkansi	38
Kuva 3: Sisäkansi	38
Kuva 4: Kasvunkansiosta kertova tietoisuus	39
Kuva 5: Sisältöesimerkkejä.....	40
Kuva 6: Esittelysivu kasvunkansion omistajasta	41
Kuva 7: Valokuvia ja kuvatekstejä lapsen päiväkotiin tutustumisesta	42
Kuva 8: Kädenjälki- maalaus muovitaskussa	43
Kuva 9: Laulu ja lauluun liittyvien lapsen kokemusten ja taitojen kuvailua	44
Kuva 10: Askartelu ja siihen liittyvä loru	45
Kuva 11: Haastattelu 1	46
Kuva 12: Valokuvia ja kuvatekstejä lapsen ulkoilemisestä ja havainnoista	47
Kuva 13: Leikin havainnointia	48
Kuva 14: Päiväkodin kevätretken kuvailua	49
Kuva 15: Välilehti	50
Kuva 16: Omakuva- piirustus.....	51
Kuva 17: Minun satuni- sadutus.....	52
Kuva 18: Toimintaan liittyvä tarina.....	53
Kuva 19: Haastattelu 2.....	54
Kuva 20: Minun perhe- piirustus.....	55
Kuva 21: Laulu ja laulun aiheisiin liittyviä lapsen ajatuksia	56
Kuva 22: Nalle-haastattelu	57
Kuva 23: Nalle-haastattelu	58
Kuva 24: Ohje Nalle-haastatteluun	59

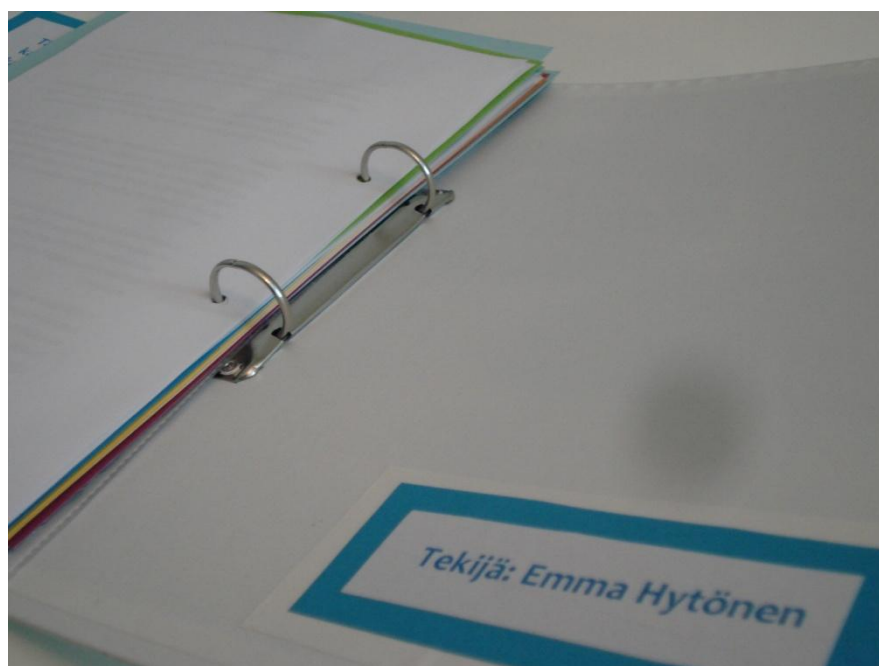
Kuva 1: Kasvunkansio kasvattajan työkaluna - ideoita ja esimerkkejä

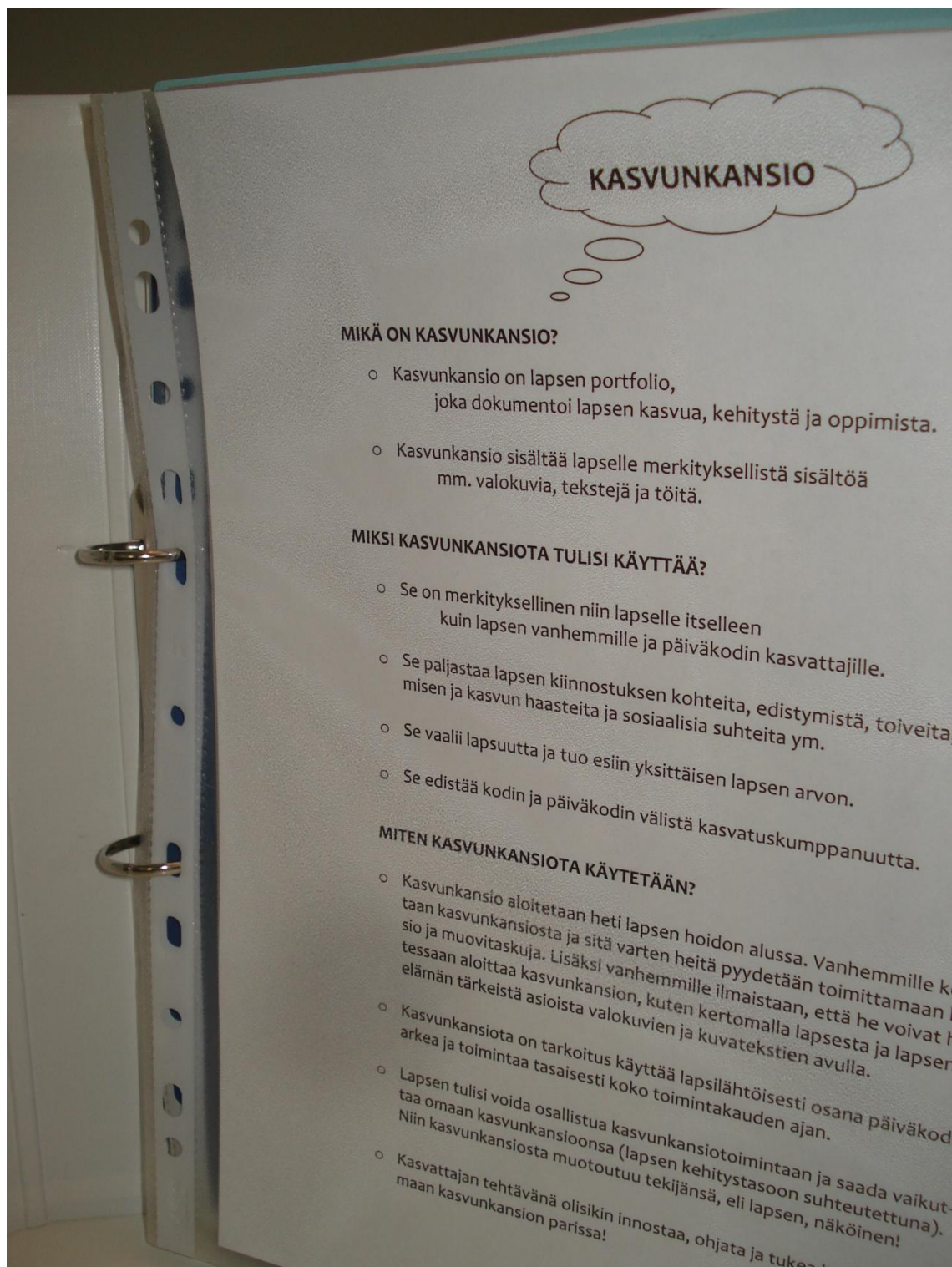
Kuva 2: Sisäkansi

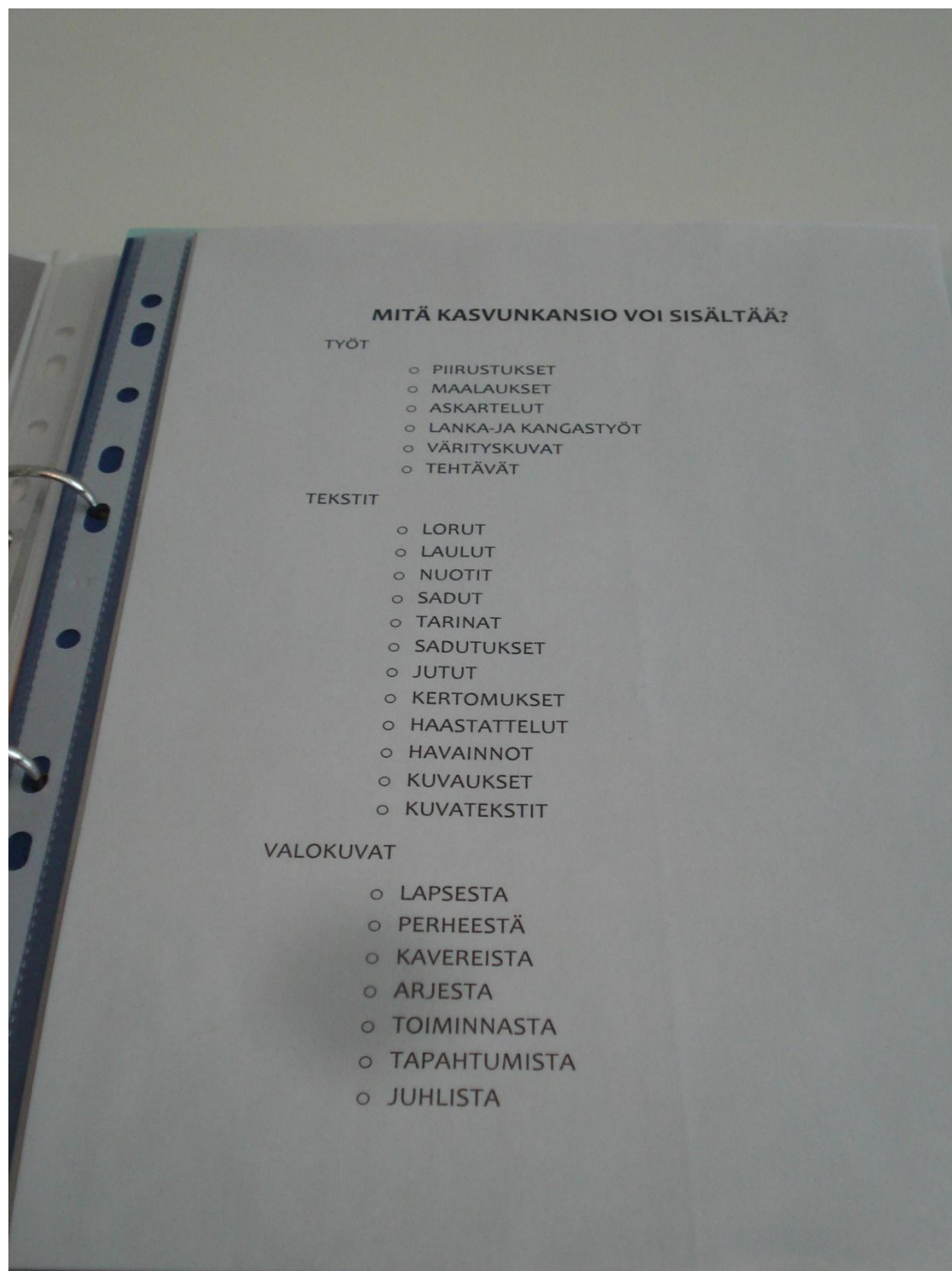
Kuva 3: Sisäkansi

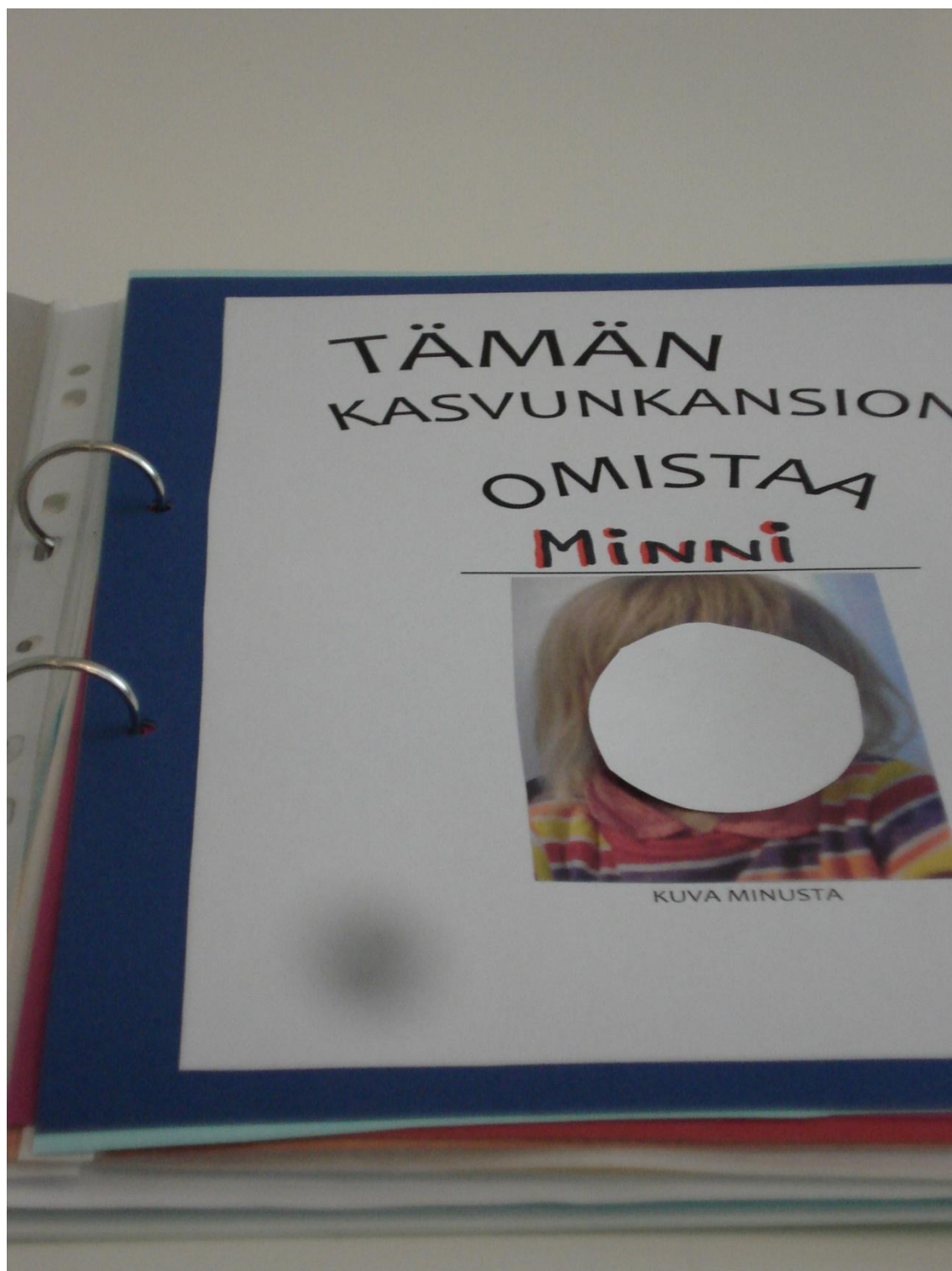
Kuva 4: Kasvunkansiosta kertova tietoisuus

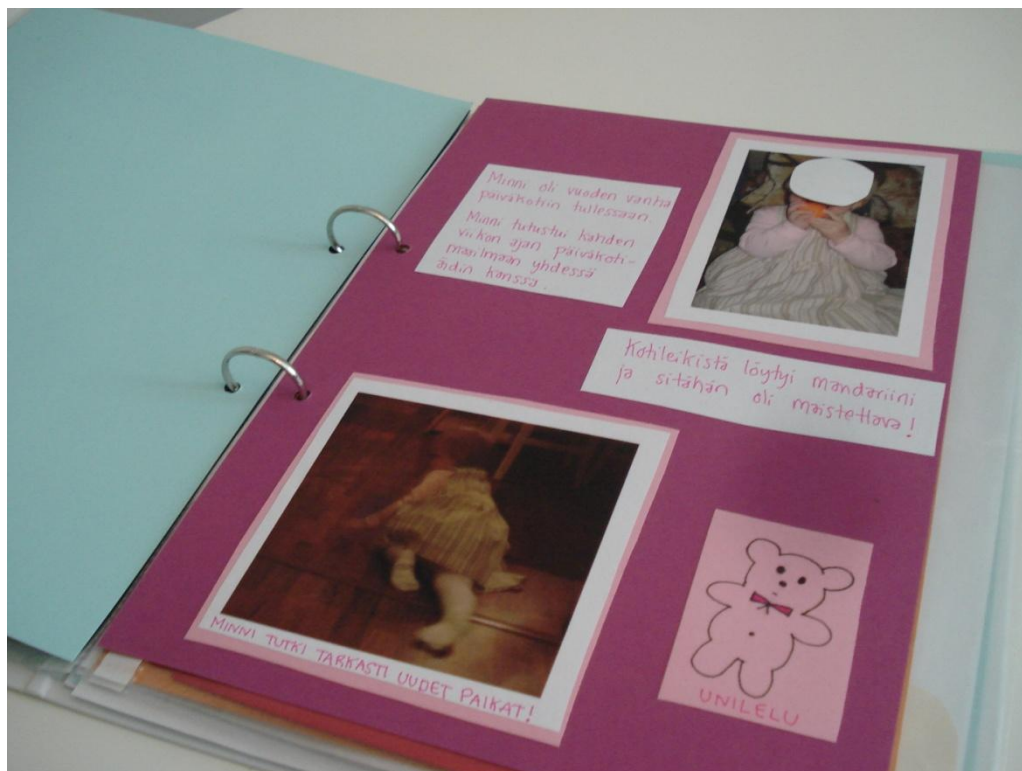
Kuva 5: Sisältöesimerkkejä

Kuva 6: Esittelysivu kasvunkansion omistajasta

Kuva 7: Valokuvia ja kuvatekstejä lapsen päiväkotiin tutustumisesta

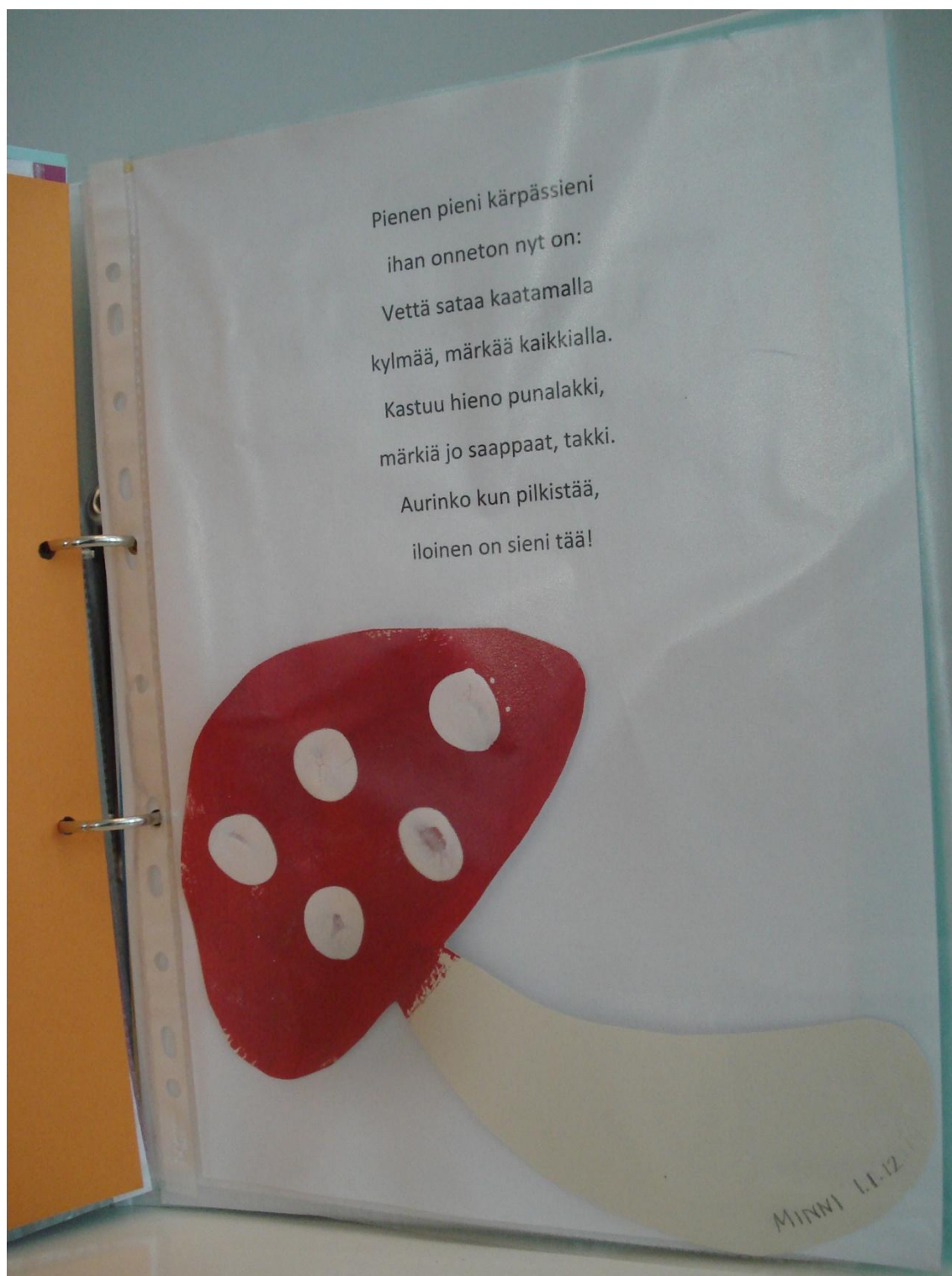
Kuva 8: Kädenjälki- maalaus muovitaskussa

Kuva 9: Laulu ja lauluun liittyvien lapsen kokemuksien ja taitojen kuvailua

Kuva 10: Askartelu ja siihen liittyvä loru

Kuva 11: Haastattelu 1

Minni XXXX
NIMI JA PÄIVÄMÄÄRÄ

2-3-vuotiaille

HAASTATTELU

Mikä on nimesi?

" Minni "

Kuinka monta vuotta olet?

(Minni näyhää kahta sormea)

" Mä oon. "

Mikä on mukavinta päiväkodissa?

" Kaikki. "

Lasta haastatteli: Titta.

Kuva 12: Valokuvia ja kuvatekstejä lapsen ulkoleikeistä ja havainnoista

Kuva 13: Leikin havainnointia

Minni xxxx
NIMI JA PÄIVÄMÄÄRÄ

Leikin havainnointia

Mistä lapsi on kiinnostunut? (ulkona, sisällä, esineet, asiat, toiminnot)

NUKEISTA, PEHMOLELVISTA, ASTIOISTA,
KORUISTA JA HELMISTÄ, MY LITTLE PONEISTA...

Miten lapsi leikkii? (tutkiminen, yksinleikki, rinnakkaisleikki, yhteisleikki, leikin kesto)

- LEIKKII RINNAKKAIN MUIDEN LASTEN KANSSA
- HARJOITTELEE YHTEISLEIKKIÄ (KOTILEIKISSÄ)

Kenen kanssa lapsi leikkii? (mieluiset leikkikaverit/aikuiset)

- TYKKÄÄ LEIKKIÄ ENTEN VENLÄN KANSSA
- LEIKKII KAIKKIEN KANSSA

Missä lapsi tykkää leikkiä? (leikkiympäristön kuvailua)

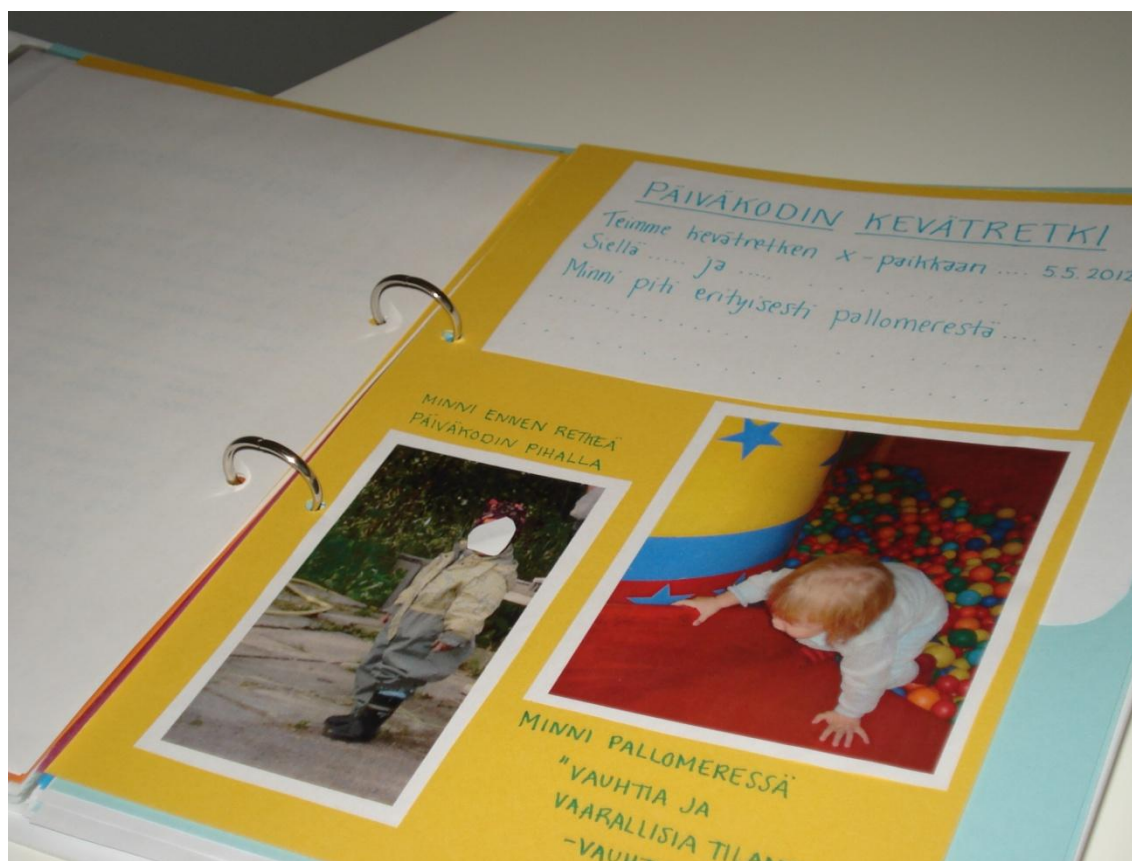
- KOTILEIKKIHUONEESSA, JOKA ON VARTA VASTEN
SISUSTETTU ASTIOILLA, HELLALLA, SÄNGYLLÄ YMS.
SEKÄ LEIKKIMÖKISSÄ

Muuta mainittavaa:

KAUNIIT KORUT KIIINNOSTAVAT PIKKU MEITÄ.

Leikkiä havainnoi Tiia.

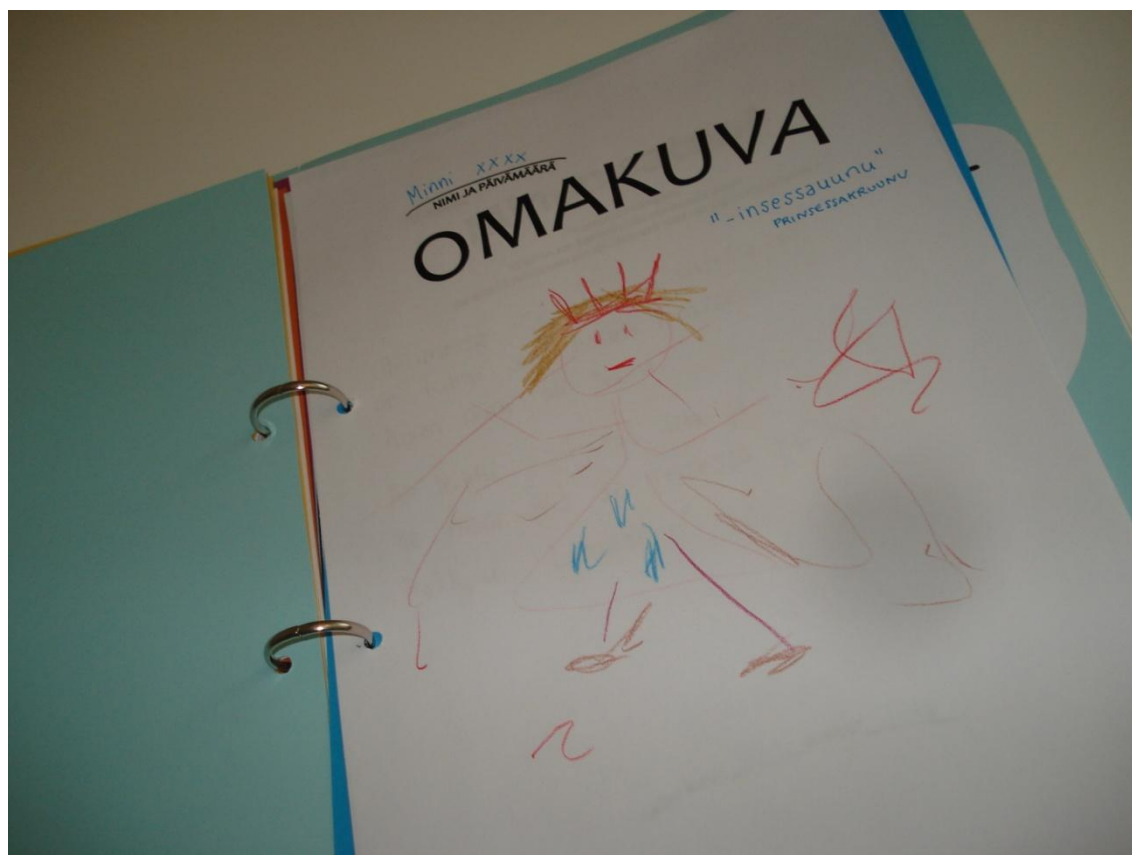
Kuva 14: Päiväkodin kevätretken kuvailua

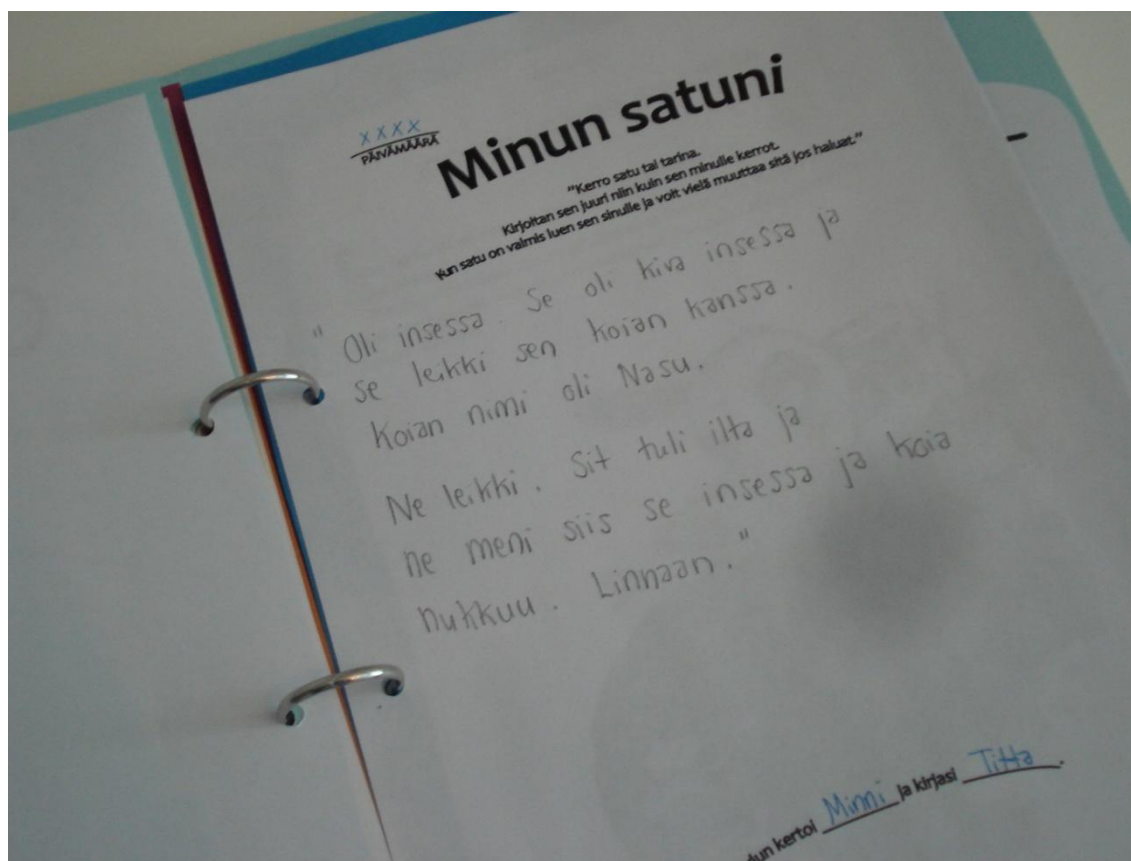
Kuva 15: Välilehti

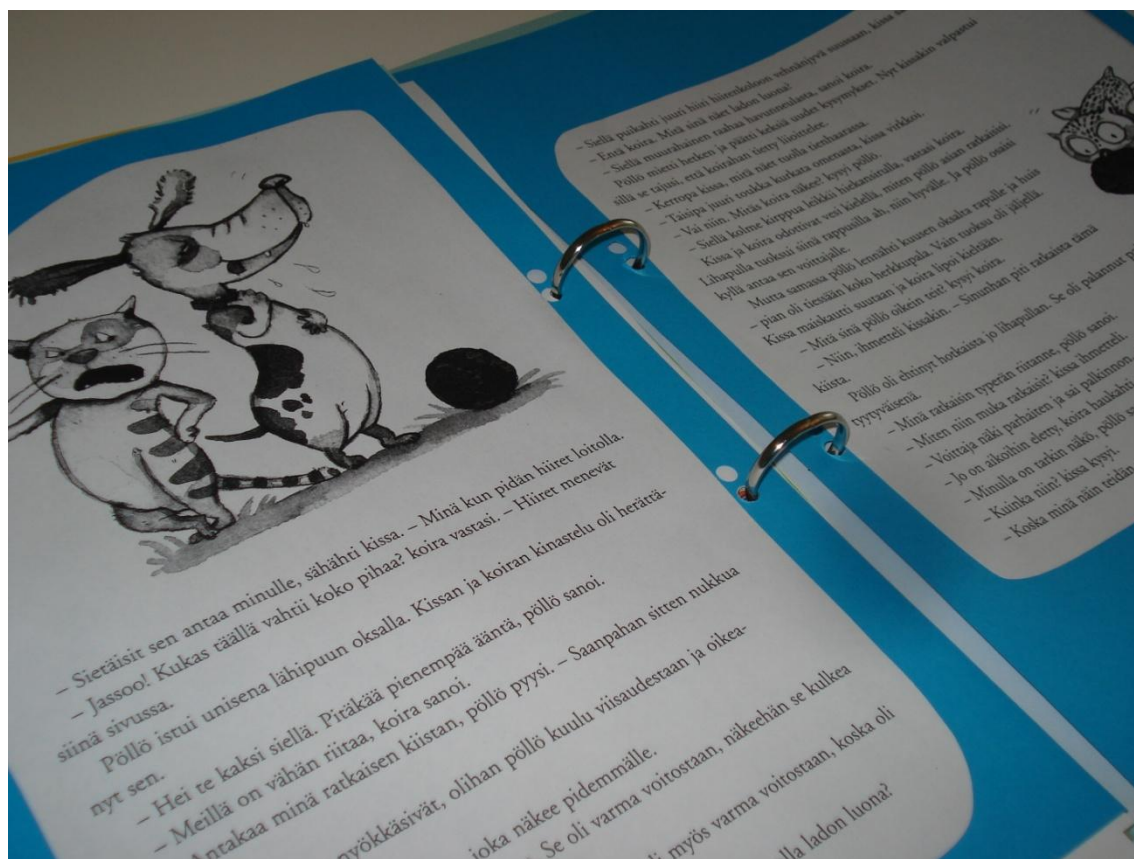
Kuva 16: Omakeuva- piirustus

Kuva 17: Minun satuni- sadutus

Kuva 18: Toimintaan liittyvä tarina

Kuva 19: Haastattelu 2

2-4-vuotiaalle

Minni XXXX
NIMI JA PÄIVÄMÄÄRÄ

HAASTATTELU

Mikä on sinun nimesi? "Minni"

Kuinka monta vuotta olet? "Näin" (näyttää kolmea sormea)

Ketä perheeseesi kuuluu? Äiti, isä, Minni,
Ja Tessu - koca

Mistä leikeistä sinä pidät? Prinsessasta
"-insesta"

Mikä on lempilelus? Prinsessa
"-insesta"

Mistä ruuasta pidät? Nahasta,
muusista

Kenen kanssa tykkäät leikkiä? Venho Kassa ja
Lilko, Oskari, Neko...
"-insesta"

Mikä sinusta tulee isona? Titi.

Haastatteli: Titi.

Kuva 20: Minun perhe- piirustus

Kuva 21: Laulu ja laulun aiheisiin liittyviä lapsen ajatuksia

HUHTIKUUN LAULU

VIIKONPÄIVÄT

Ilkka Kuusisto

1. Maa - nan - tai - na mam - ma me - ni man - si - koi - ta os - ta - maan.
Se päi - vä o - li i - loi - nen, vaan
nyt se on jo ei - li - nen.

© Warner/Chappell Music Finland Oy
Julkaisuluvan myöntänyt Fennica Gehrman Oy, Helsinki (2005)

2. Tiistaina toi talitintti
teetä teidän naapuriin.
Se päivä oli iloinen...

3. Keski viikon keskipäivä
kesäkuussa kukoistaa.
Se päivä oli iloinen...

4. Torstaina soi torvisoitto
kaupungista kaupunkiin.
Se päivä oli iloinen...

5. Perjantaina pikkulintu
meni piiloon pensaaseen.
Se päivä oli iloinen...

6. Lauantaina lounasaikaan
leijonia laulattaa.
Se päivä oli iloinen...

7. Sunnuntaina suikon antaa
susiäiti lapsilleen.
Se päivä oli iloinen...

Pia Perkiö

MINNIN MIELESTÄ KAIKKI
VIIKONPÄIVÄT OVAT KIVOJA -
"ERITYISEN KIVA ON LAUANTAI
KOSKA SILLOIN ON KARKKI
TOTEAA.

Kuva 22: Nalle-haastattelu

Nalle-haastattelu

Tänään on päivä kuuta vuonna .

Mikä on nimesi? Minni

Kuinka vanha olet? Neljä, hento viisi vuotta.

Ketä perheeseesi kuuluu? Äiti, isä, Tessu ja minä.

Lempiasiat

Mikä on lempivärisi? Punainen ja turkoosi.

Mikä on lempiruokasi? Pinaattileivät ja hillo. Ja pizza.

Mikä on lempieläimesi? Koira

Mikä on lempivuodenaikasi? No kesä, ku on lämmin.

Kiinnostukset ja kaverit

Millaisista asioista pidät? Koirista, naimista ja pirttimusi.

Mistä leikeistä pidät? Kotileikistä.

Mikä on mieluisin lelusi? Ponit ja barbit. En osaa p...

Kuva 23: Nalle-haastattelu

Kenen kanssa tykkäät leikkiä? Ventan kanssa. Ja Lillin ja Askun.

Millainen on hyvä kaveri? hieno. Se ei oo ilkeä. Puhuu nätisti.

Tunteet

Millaisista asioista sinulle tulee hyvä mieli? Tessun kanssa leikkimisestä.

Millaiset asiat pelottavat sinua? Mitä jos Tessu kuolee.
Se on jo vanha.

Taidot

Millaisissa asioissa olet taitava? Piirtämään, hyppimään naura.

Mitä haluaisit oppia? Haluisin oppia uimaan
ilman kellukkeita.

Tulevaisuus

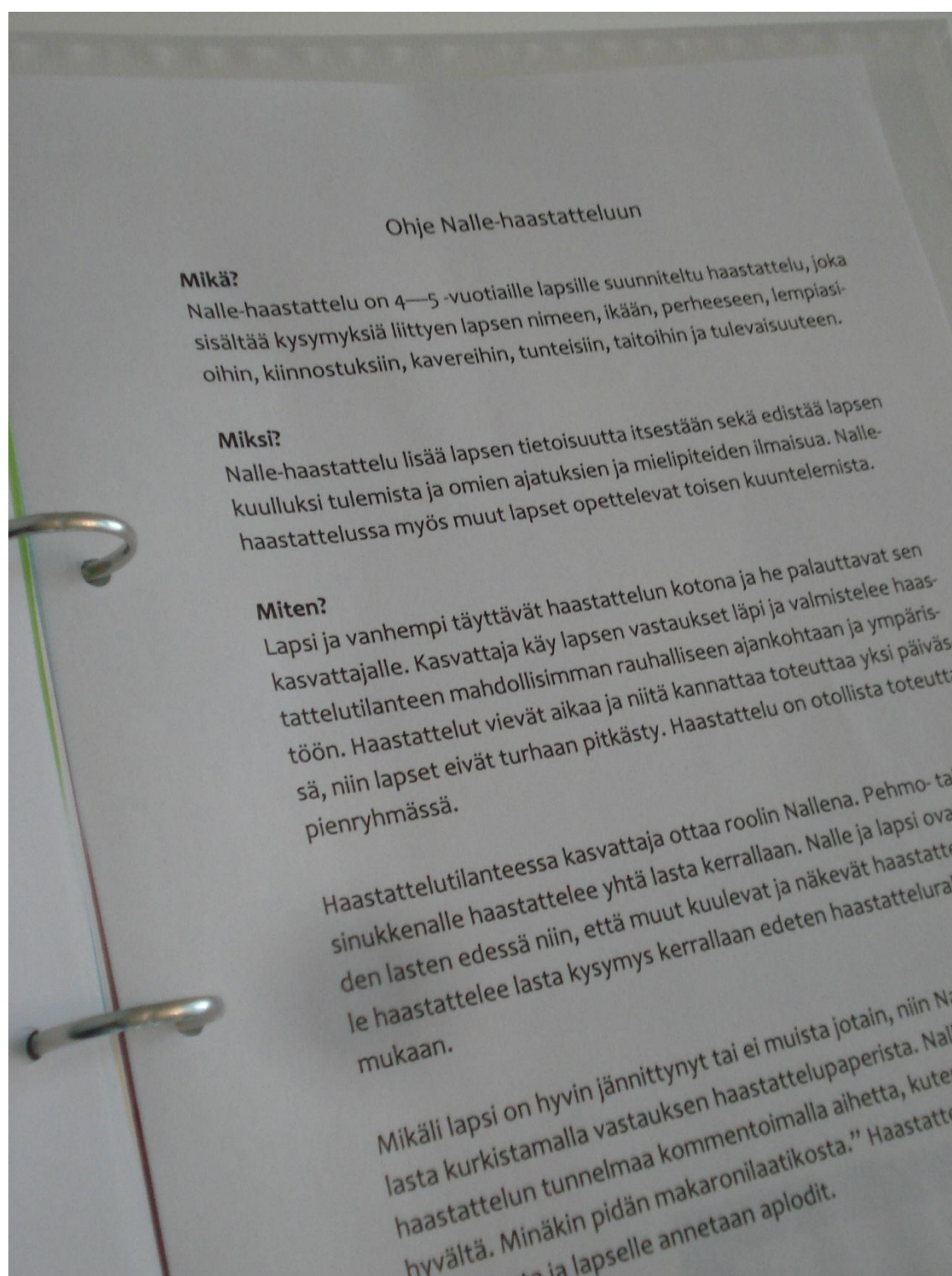
Mistä unelmoit ja haaveilet? Omapa kassasta.

Mikä sinusta tulee isona? No en mä oikeen tiedä.

Haluaisitko kertoa vielä jotakin? Mun vähän jännähti.

Kuva 24: Ohje Nalle-haastatteluun

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelu	61
Liite 2. Tietoisku	62
Liite 3. Esittelysivu	63
Liite 4. Omakuva	64
Liite 5. Minun perhe	65
Liite 6. Haastattelu 1	66
Liite 7. Haastattelu 2	67
Liite 8. Nalle-haastattelu	68
Liite 9. Ohje Nalle-haastatteluun	70
Liite 10. Minun satuni	71
Liite 11. Leikin havainnointia	72

Liite 1. Teemahaastattelu

HAASTATELTAVALLE

Haastattelun teema liittyy kasvun kansioihin. Haastattelu kestää noin 15–60 minuuttia. Tähän paperiin voi tehdä muistiinpanoja haastattelua varten. Kysymykset ovat seuraavat.

- 1) Millainen on hyvä kasvun kansio?
- 2) Millaisia kasvun kansioita päiväkodissasi on? Mitä kasvun kansiot pitävät sisällään?
- 3) Millaisiksi kasvun kansioita tulisi kehittää ja miten niitä voisi kehittää?

SOVITTU AJANKOHTA HAASTATTELULLE ON _____

Liite 2. Tietoisku

MIKÄ ON KASVUNKANSIO? MIKÄ ON KASVUNKANSIO?

- Kasvunkansio on lapsen portfolio, joka dokumentoi lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista.
- Kasvunkansio sisältää lapselle merkityksellistä sisältöä mm. valokuvia, tekstejä ja töitä.

MIKSI KASVUNKANSIOTA TULISI KÄYTTÄÄ?

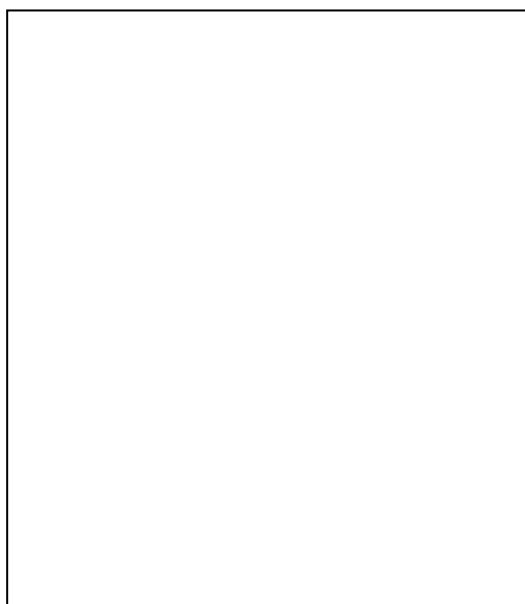
- Se on merkityksellinen niin lapselle itselleen kuin lapsen vanhemmille ja päiväkodin kasvattajille.
- Se paljastaa lapsen kiinnostuksen kohteita, edistymistä, toiveita, oppimisen ja kasvun haasteita ja sosiaalisia suhteita ym.
- Se vaalii lapsuutta ja tuo esiin yksittäisen lapsen arvon.
- Se edistää kodin ja päiväkodin välistä kasvatuskumppanuutta.

MITEN KASVUNKANSIOTA KÄYTETÄÄN?

- Kasvunkansio aloitetaan heti lapsen hoidon alussa. Vanhemmille kerrotaan kasvunkansiosta ja sitä varten heitä pyydetään toimittamaan kansio ja muovitaskuja. Lisäksi vanhemmille ilmaistaan, että he voivat halutessaan aloittaa kasvunkansion, kuten kertomalla lapsesta ja lapsen elämän tärkeistä asioista valokuvien ja kuvatekstien avulla.
- Kasvunkansiota on tarkoitus käyttää lapsilähtöisesti osana päiväkodin arkea ja toimintaa tasaisesti koko toimintakauden ajan.
- Lapsen tulisi voida osallistua kasvunkansio toimintaan ja saada vaikuttaa omaan kasvunkansioonsa (lapsen kehitystasoon suhteutettuna). Niin kasvunkansiosta muotoutuu tekijänsä, eli lapsen, näköinen!
- Kasvattajan tehtävänä olisikin innostaa, ohjata ja tukea lasta toimimaan kasvunkansion parissa!

Liite 3. Esittelysivu

TÄMÄN KASVUNKANSION OMISTAA

KUVA MINUSTA

Liite 4. Omakeu

NIMI JA PÄIVÄMÄÄRÄ

OMAKUVA

Liite 5. Minun perhe

NIMI JA PÄIVÄMÄÄRÄ

Minun perhe

Lapsen piirros omasta perheestään – aikuinen auttanut kirjaamaan perheenjäsenet.

Liite 6. Haastattelu 1

NIMI JA PÄIVÄMÄÄRÄ

2-3-vuotiaille

HAASTATTELU

Mikä on nimesi?

Kuinka monta vuotta olet?

Mikä on mukavinta päiväkodissa?

Lasta haastatteli:

Liite 7. Haastattelu 2

NIMI JA PÄIVÄMÄÄRÄ

2-4-vuotiaille

HAASTATTELU

Mikä on sinun nimesi?

Kuinka monta vuotta olet?

Ketä perheeseesi kuuluu?

Mistä leikeistä sinä pidät?

Mikä on lempilelusi?

Mistä ruuasta pidät?

Kenen kanssa tykkäät leikkiä?

Mikä sinusta tulee isona?

Lasta haastatteli:

Liite 8. Nalle-haastattelu

Nalle-haastattelu

Kuva minusta.

Tänään on ____ päivä ____ kuuta vuonna ____.

Mikä on nimesi?

Kuinka vanha olet?

Ketä perheeseesi kuuluu?

Lempiasiat

Mikä on lempivärisi?

Mikä on lempiruokasi?

Mikä on lempieläimesi?

Mikä on lempivuodenaikasi?

Kiinnostukset ja kaverit

Millaisista asioista pidät?

Mistä leikeistä pidät?

Mikä on mieluisin lelusi? _____

Kenen kanssa tykkäät leikkiä? _____

Millainen on hyvä kaveri? _____

Tunteet

Millaisista asioista sinulle tulee hyvä mieli? _____

Millaiset asiat pelottavat sinua? _____

Taidot

Millaisissa asioissa olet taitava? _____

Mitä haluaisit oppia? _____

Tulevaisuus

Mistä unelmoit ja haaveilet? _____

Mikä sinusta tulee isona? _____

Haluaisitko kertoa vielä jotakin? _____

Liite 9. Ohje Nalle-haastatteluun

Ohje Nalle-haastatteluun

Mikä?

Nalle-haastattelu on 5-vuotaille lapsille suunniteltu haastattelu, joka sisältää kysymyksiä liittyen lapsen nimeen, ikään, perheeseen, lempiasioihin, kiinnostuksiin, kavereihin, tunteisiin, taitoihin ja tulevaisuuteen.

Miksi?

Nalle-haastattelu lisää lapsen tietoisuutta itsestään sekä edistää lapsen kuulluksi tulemistä ja omien ajatuksien ja mielipiteiden ilmaisua. Nalle-haastattelussa myös muut lapset opettelevat toisen kuuntelemista.

Miten?

Lapsi ja vanhempi täyttävät haastattelun kotona ja he palauttavat sen kasvattajalle. Kasvattaja käy lapsen vastaukset läpi ja valmistelee haastattelutilanteen mahdollisimman rauhalliseen ajankohtaan ja ympäristöön. Haastattelut vievät aikaa ja niitä kannattaa toteuttaa yksi päivässä, niin lapset eivät turhaan pitkästy. Haastattelu on otollista toteuttaa pienryhmässä.

Haastattelutilanteessa kasvattaja ottaa roolin Nallena. Pehmo- tai käsinukkenalle haastattelee yhtä lasta kerrallaan. Nalle ja lapsi ovat muiden lasten edessä niin, että muut kuulevat ja näkevät haastattelun. Nalle haastattelee lasta kysymys kerrallaan edeten haastattelurakenteen mukaan. Mikäli lapsi on hyvin jännittynyt tai ei muista jotain, niin Nalle voi auttaa lasta kurkistamalla vastauksen haastattelupaperista. Nalle voi keventää haastattelun tunnelmaa kommentoimalla aihetta, kuten ”Kuulostaapa hyvältä. Minäkin pidän makaronilaatikosta.” Haastattelun loppuksi Nalle kiittää lasta ja lapselle annetaan aplodit.

Liite 10. Minun satuni

PÄIVÄMÄÄRÄ

Minun satuni

”Kerro satu tai tarina.

Kirjoitan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot.

Kun satu on valmis luen sen sinulle ja voit vielä muuttaa sitä jos haluat.”

Sadun kertoi _____ ja kirjasi _____.

Liite 11. Leikin havainnointia

NIMI JA PÄIVÄMÄÄRÄ

Leikin havainnointia

Mistä lapsi on kiinnostunut? (ulkona, sisällä, esineet, asiat, toiminnot)

Miten lapsi leikkii? (tutkiminen, yksinleikki, rinnakkaisleikki, yhteisleikki, leikin kesto)

Kenen kanssa lapsi leikkii? (mieluiset leikkikaverit/aikuiset)

Missä lapsi tykkää leikkiä? (leikkiympäristön kuvailua)

Muuta mainittavaa:

Leikkiä havainnoi _____.